

Sportmatch inwoners met een beperking: Provincie Noord-Brabant

In samenwerking met de Brabantse sportloketten (aangepast sporten).
Mede mogelijk gemaakt door Sportservice Noord-Brabant.
31 December 2015

Linda Ooms

Inhoud

	Pagina
1 Achtergrond	5
2 Potentiële vraag naar sport en bewegen voor mensen met een beperking in Noord-Brabant	9
3 Beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een beperking in Noord-Brabant	21
4 Sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Noord-Brabant	23
5 (Mis)match tussen vraag en aanbod in Noord-Brabant	49
Referenties	55
Bijlage 1: Definities beperkingen belangrijkste databronnen	57

1 Achtergrond

Sporten en bewegen is gezond

Sporten en bewegen hebben positieve effecten op de mentale, fysieke en sociale gezondheid (1-4). Regelmatig sporten en bewegen verkleint de kans op het krijgen van ziekten, zoals coronaire hartziekten, beroerte, diabetes en verschillende soorten kanker en bevordert de kwaliteit van leven (5-9).

Om de ziektelast als gevolg van een inactieve leefstijl te verlagen zijn in Nederland, net als in veel andere westerse landen, beweegnormen geformuleerd voor de minimale hoeveelheid lichaamsbeweging die nodig is voor instandhouding en verbetering van de gezondheid (10). Voor een uitgebreide beschrijving van de Nederlandse beweegnormen zie tabel 1.1. Hieronder volgt een korte uitleg van de Nederlandse beweegnormen. De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) is apart vastgesteld voor jongeren en volwassenen en omschrijft de aanbevolen hoeveelheid matig intensieve lichamelijke activiteit voor het onderhouden van een goede gezondheid. Naast de NNGB bestaat er ook een Fitnorm, die de aanbevolen hoeveelheid zwaar intensieve lichamelijke activiteit beschrijft. De Fitnorm is voor jong en oud gelijk en is vooral gericht op het onderhouden van fysieke fitheid (uithoudingsvermogen, kracht en coördinatievermogen). Wie tenminste één van beide normen haalt, voldoet aan de zogenoemde Combinorm, en beweegt in feite voldoende.

Tabel 1.1: Nederlandse beweegnormen

Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)

Jongeren (0-17 jaar)

Dagelijks minimaal één uur tenminste matig intensieve lichamelijke activiteit.

Volwassenen (18+ jaar)

Minimaal vijf dagen per week minstens een half uur tenminste matig intensieve lichamelijke activiteit.

Fitnorm

Minimaal drie dagen per week minstens 20 minuten tenminste zwaar intensieve lichamelijke activiteit.

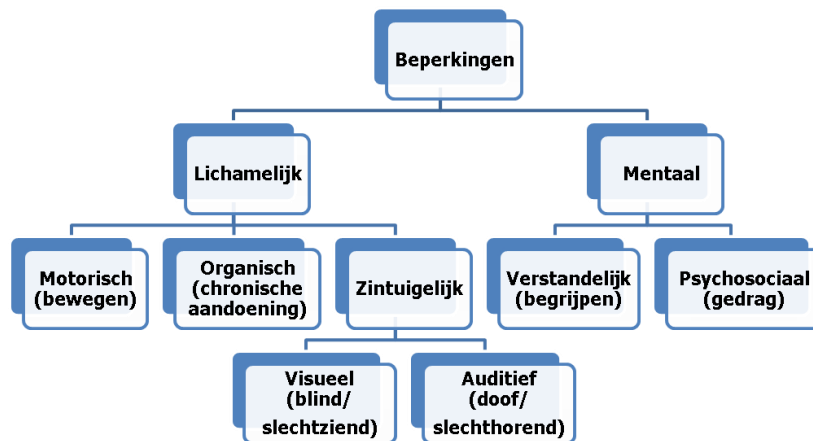
Combinorm

Tenminste voldoen aan één van bovenstaande normen (NNGB of Fitnorm).

Mensen met een beperking

Sporten en bewegen is echter niet voor iedereen vanzelfsprekend. Dat geldt ook voor mensen met een beperking. In figuur 1.1. wordt een veel gebruikte indeling van beperkingen getoond en in tabel 1.2 is een omschrijving van de beperkingen te vinden (11).

Figuur 1.1: Indeling beperkingen

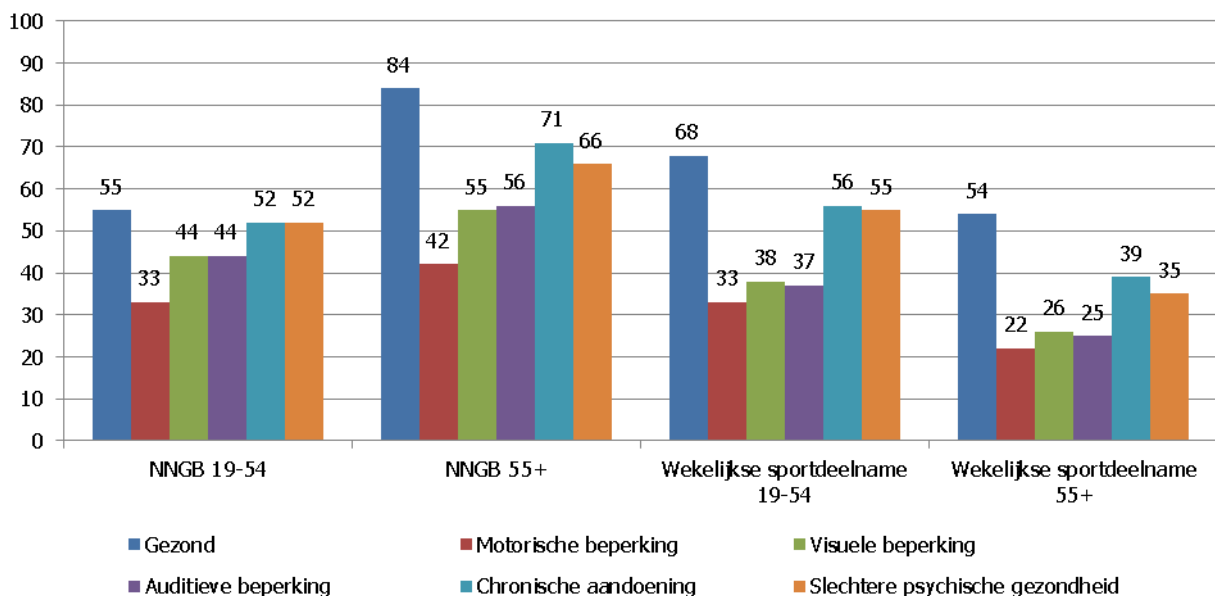
Tabel 1.2: Omschrijving beperkingen

Beperking	Omschrijving
Motorisch	Beperking in bewegen als gevolg van een ongeluk, ziekte of aangeboren afwijking, bijvoorbeeld door een amputatie, dwarslaesie of spasme. Mensen met een motorische beperking kunnen gebruik maken van een rolstoel of andere mobiliteitshulpmiddelen, zoals een rollator, looprekje of wandelstok.
Organisch (chronische aandoening)	Een langdurige, ernstige aandoening zonder kans op herstel. Bijvoorbeeld diabetes, hart- en vaatziekten, kanker, reuma, astma en artrose.
Visueel	Blind of slechtziend.
Auditief	Doof of slechthorend.
Verstandelijk	Beperking van intelligentie (IQ <70) en aanpassingsgedrag (bijvoorbeeld taal, lezen, volgen van regels, aankleden) die voor het achttiende levensjaar is ontstaan. Bijvoorbeeld mensen met het syndroom van Down.
Psychosociaal	Emotionele problemen, gedragsproblemen en/of sociale problemen, waardoor mensen niet meer optimaal kunnen functioneren in het dagelijks leven. Bijvoorbeeld mensen met agressief gedrag, ADHD en depressieve gevoelens.

Mensen met een beperking sporten en bewegen in het algemeen minder vaak dan gezonde mensen (12). Zo voldoet bijvoorbeeld 55% van de gezonde 19-54-jarigen aan de NNGB. Voor 19-54-jarigen met een motorische beperking (33%), visuele beperking (44%), auditieve beperking (44%), chronische aandoening (52%) en een slechtere psychische gezondheid (52%) zijn deze percentages een stuk lager. Bij de 55-plussers gaat het om 84% van de gezonde volwassenen ten opzichte van 42%, 55%, 56%, 71% en 66% van de 55-plussers met een motorische beperking, visuele beperking, auditieve beperking, chronische aandoening en een slechtere psychische gezondheid (zie figuur 1.2).

Hetzelfde beeld is te zien voor de wekelijkse sportdeelname. Iets meer dan twee derde van de 19-54-jarigen sport wekelijks. Bij 19-54-jarigen met een beperking variëren deze percentages tussen de 33% en 56%. Iets meer dan de helft van de 55-plussers sport wekelijks. Bij 55-plussers met een beperking gaat het om 22% tot 39% van de volwassenen (zie figuur 1.2).

Figuur 1.2: Percentage gezonde volwassenen en volwassenen met een beperking dat voldoet aan de NNGB en wekelijks deelneemt aan sport: 19-54-jarigen en 55-plussers

Sporten en bewegen hebben ook positieve effecten op de gezondheid van mensen met een beperking. Daarnaast kan deelname aan sport en bewegen bijdragen aan de sociale contacten, participatie en welzijn van deze doelgroep (13). Het is dus van belang de sport- en beweegparticipatie onder deze doelgroep te stimuleren.

Sportplan Brabant 2016

Het Sportplan Brabant 2016 is de basis van het sportbeleid van de provincie Noord-Brabant (14). Met dit plan wil de provincie Noord-Brabant sport over de volle breedte op een hoger niveau tillen. Door aan de ene kant de topsport sterker en aantrekkelijker te maken, zodat in 2016 nog meer Brabantse atleten op Olympisch niveau presteren. En door aan de andere kant iedere Brabander de kans te bieden sport te beoefenen en zo zichzelf gezond, fit en in vorm te houden. Binnen dit Sportplan is ook aandacht voor mensen met een beperking. Zie ter illustratie onderstaande quotes:

'Ons doel is dat in 2016 aanzienlijk meer Brabanders aan sport doen, ook mensen met een psychische of lichamelijke beperking. Dat is goed voor hun eigen gezondheid en voor de samenleving.'

'Sport voor iedereen: Ons uiteindelijke doel is dat steeds meer Brabanders gaan sporten. Daarom stellen wij bij elke bijdrage aan de topsport de voorwaarde dat er ook activiteiten voor een groter publiek worden georganiseerd. Zelf openen we sportloketten die gemeenten met kennis en capaciteit behulpzaam zijn bij het ontwikkelen van nog meer sportactiviteiten. Bedoeld voor al hun inwoners en speciaal voor mensen met een psychische of lichamelijke beperking.'

(Bij)sturing beleid

Voor het goed kunnen (bij)sturen van regionaal en provinciaal sport- en beweegbeleid en beleid van aanpalende sectoren (zoals zorg, welzijn, jeugd) is het van belang om inzicht te hebben in de omvang van de doelgroep mensen met een beperking en het huidige sport- en beweegaanbod.

In de volgende hoofdstukken wordt achtereenvolgens ingegaan op:

- De omvang van de doelgroep mensen met een beperking in Noord-Brabant. Of te wel: De potentiële vraag naar sport en bewegen voor mensen met een beperking in Noord-Brabant (hoofdstuk 2).
- Het beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een beperking in Noord-Brabant (hoofdstuk 3).
- Het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Noord-Brabant (hoofdstuk 4).
- De (mis)match tussen vraag en aanbod in Noord-Brabant (hoofdstuk 5).

2 Potentiële vraag naar sport en bewegen voor mensen met een beperking in Noord-Brabant

Voor het in kaart brengen van de omvang van de doelgroep mensen met een beperking is gebruik gemaakt van bestaande bevolkingsonderzoeken en registraties. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de gebruikte definities van beperkingen tussen onderzoeken en registraties kunnen verschillen waardoor cijfers niet altijd één op één overeenkomen. Van de belangrijkste databronnen zijn de gebruikte definities weergegeven in bijlage 1.

Achtergrondinformatie

De provincie Noord-Brabant is opgedeeld in drie Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)-regio's. In tabel 2.1 zijn de GGD-regio's met bijbehorende gemeenten weergegeven. In figuur 2.1 worden de GGD-regio's op een kaart gepresenteerd.

Tabel 2.1: GGD-regio's provincie Noord-Brabant en de bijbehorende gemeenten

GGD West-Brabant	GGD Hart voor Brabant	GGD Brabant-Zuidoost
Aalburg	Bernheze	Asten
Alphen-Chaam	Boekel	Bergeijk
Baarle-Nassau	Boxmeer	Best
Bergen op Zoom	Boxtel	Bladel
Breda	Cuijk	Cranendonck
Drimmelen	Dongen	Deurne
Etten-Leur	Gilze en Rijen	Eersel
Geertruidenberg	Goirle	Eindhoven
Halderberge	Grave	Geldrop-Mierlo
Moerdijk	Haaren	Gemert-Bakel
Oosterhout	Heusden	Heeze-Leende
Roosendaal	Hilvarenbeek	Helmond
Rucphen	Landerd	Laarbeek
Steenbergen	Loon op Zand	Nuenen, Gerwen en Nederwetten
Werkendam	Maasdonk*	Oirschot
Woensdrecht	Mill en Sint Hubert	Reusel-De Mierden
Woudrichem	Oisterwijk	Somerens
Zundert	Oss	Son en Breugel
	Schijndel	Valkenswaard
	's-Hertogenbosch	Veldhoven
	Sint Anthonis	Waalre
	Sint-Michielsgestel	
	Sint-Oedenrode	
	Tilburg	
	Uden	
	Veghel	
	Vught	
	Waalwijk	

Bron: (15)

* De gemeente Maasdonk is door de herindeling met de gemeenten Oss en 's-Hertogenbosch vanaf 1 januari 2015 opgeheven.

Figuur 2.1: GGD regio's provincie Noord-Brabant

Noord-Brabant heeft bijna 2,5 miljoen inwoners. GGD-regio Hart voor Brabant heeft het grootste aantal inwoners (1.032.911) en GGD-regio West-Brabant heeft het kleinste aantal inwoners (688.398) (zie tabel 2.2).

Tabel 2.2: Aantal inwoners Nederland en (GGD-regio's) Noord-Brabant naar leeftijd (2012)

Leeftijd	Nederland	Noord-Brabant	GGD West-Brabant	GGD Hart voor Brabant	GGD Brabant-Zuidoost
0-17 jaar	3.486.770	505.753	139.474	215.380	150.899
18 jaar	201.817	29.653	8.192	12.519	8.942
19-54 jaar	8.150.361	1.186.381	327.327	499.265	359.789
55+	4.891.400	741.899	213.405	305.747	222.747
Totaal	16.730.348	2.463.686	688.398	1.032.911	742.377

Bron: (16)

Omvang doelgroep volwassenen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid

Voor de omvang van de doelgroep volwassenen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid wordt gebruik gemaakt van resultaten uit de Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD'en, CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) en RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) 2012, kortweg 'Gezondheidsmonitor' (12). De Gezondheidsmonitor bevat gegevens van ruim 380.000 zelfstandig wonende volwassenen van 19 jaar en ouder die een vragenlijst hebben ingevuld met vragen over onder andere achtergrondkenmerken, ervaren gezondheid, chronische aandoeningen, psychische gezondheid, lichamelijke beperkingen en het beweeg- en sportgedrag.

In Noord-Brabant heeft 9,6% van de (zelfstandig wonende) inwoners van 19 jaar en ouder een motorische beperking, 4,5% een auditieve beperking en 6,4% een visuele beperking. Daarnaast heeft bijna zes tiende (59,0%) van de volwassen inwoners één of meer chronische aandoeningen en vier tiende (39,9%) een slechtere psychische gezondheid. De percentages wijken niet heel veel (<1%) af van de landelijke cijfers: Het percentage volwassen inwoners van 19 jaar en ouder met een motorische beperking, auditieve beperking, visuele beperking en slechtere psychische gezondheid is iets hoger in Noord-Brabant, het percentage volwassen inwoners met een chronische aandoening is daarentegen wat lager. Er zijn wel verschillen tussen en binnen GGD-regio's (zie tabel 2.3 en het kader).

N.B. De GGD-regio Hart voor Brabant behoort tot de GGD-regio's in Nederland met de hoogste percentages 55-plussers met een auditieve beperking.

GGD regio's Hart voor Brabant en Brabant-Zuidoost behoren tot de GGD regio's met de laagste percentages 19-54-jarigen met een chronische aandoening (12).

In tabel 2.4 wordt een indicatie gegeven van het aantal volwassenen met een beperking. In Noord-Brabant zijn er 185.918 volwassenen van 19 jaar en ouder met een motorische beperking, 87.122 met een auditieve beperking en 122.916 met een visuele beperking. De grootste groepen betreffen echter de doelgroepen mensen met een chronische aandoening (1.138.193 volwassen inwoners) en slechtere psychische gezondheid (770.299 volwassen inwoners).

Tabel 2.3: Percentage volwassen inwoners (19 jaar en ouder) met een motorische, auditieve of visuele beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid (2012)

	Motorische beperking	Auditieve beperking	Visuele beperking	Chronische aandoening (1 of meer)	Slechtere psychische gezondheid
Nederland					
19-54 jaar	4.7	2.7	4.1	50.1	40.9
55+	17.6	6.7	8.4	78.3	38.1
<i>Totaal</i>	<i>9.5</i>	<i>4.2</i>	<i>5.7</i>	<i>60.7</i>	<i>39.8</i>
Noord- Brabant					
19-54 jaar	4.5	2.7	4.5	47.8	40.3
55+	17.8	7.5	9.3	77.0	39.4
<i>Totaal</i>	<i>9.6</i>	<i>4.5</i>	<i>6.4</i>	<i>59.0</i>	<i>39.9</i>
GGD West- Brabant					
19-54 jaar	4.6	2.8	4.4	48.1	37.3
55+	18.3	6.8	9.6	78.3	39.4
<i>Totaal</i>	<i>10.0</i>	<i>4.4</i>	<i>6.5</i>	<i>60.0</i>	<i>38.1</i>
GGD Hart voor Brabant					
19-54 jaar	4.4	2.6	4.7	47.8	41.1
55+	18.2	8.2	9.6	76.7	38.8
<i>Totaal</i>	<i>9.6</i>	<i>4.7</i>	<i>6.6</i>	<i>58.8</i>	<i>40.2</i>
GGD Brabant- Zuidoost					
19-54 jaar	4.6	2.6	4.4	47.4	41.9
55+	16.9	7.2	8.7	76.3	40.2
<i>Totaal</i>	<i>9.3</i>	<i>4.4</i>	<i>6.0</i>	<i>58.5</i>	<i>41.2</i>

Bron: (12)

Percentage is hoger dan het landelijk gemiddelde.

Percentage is gelijk aan het landelijk gemiddelde.

Percentage is lager dan het landelijk gemiddelde.

Tabel 2.4: Indicatie aantal volwassen inwoners (19 jaar en ouder) met een motorische, auditieve of visuele beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid (2012)

	Motorische beperking	Auditieve beperking	Visuele beperking	Chronische aandoening (1 of meer)	Slechtere psychische gezondheid
Nederland					
19-54 jaar	383.067	220.060	334.165	4.083.331	3.333.498
55+	860.886	327.724	410.878	3.829.966	1.863.623
<i>Totaal</i>	<i>1.243.953</i>	<i>547.784</i>	<i>745.043</i>	<i>7.913.297</i>	<i>5.197.121</i>
Noord- Brabant					
19-54 jaar	53.575	31.501	53.698	566.633	478.043
55+	132.343	55.621	69.218	571.560	292.256
<i>Totaal</i>	<i>185.918</i>	<i>87.122</i>	<i>122.916</i>	<i>1.138.193</i>	<i>770.299</i>
GGD West- Brabant					
19-54 jaar	15.057	9.165	14.402	157.444	122.093
55+	39.053	14.512	20.487	167.096	84.082
<i>Totaal</i>	<i>54.110</i>	<i>23.677</i>	<i>34.889</i>	<i>324.540</i>	<i>206.175</i>
GGD Hart voor Brabant					
19-54 jaar	21.968	12.981	23.465	238.649	205.198
55+	55.646	25.071	29.352	234.508	118.630
<i>Totaal</i>	<i>77.614</i>	<i>38.052</i>	<i>52.817</i>	<i>473.157</i>	<i>323.828</i>
GGD Brabant- Zuidoost					
19-54 jaar	16.550	9.355	15.831	170.540	150.752
55+	37.644	16.038	19.379	169.956	89.544
<i>Totaal</i>	<i>54.194</i>	<i>25.393</i>	<i>35.210</i>	<i>340.496</i>	<i>240.296</i>

Bron: (12, 16)

Omvang doelgroep volwassenen met een verstandelijke beperking

Het is moeilijk om precies aan te geven hoeveel volwassenen in Nederland een verstandelijke beperking hebben. Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) schat dat in Nederland 8.5‰ (4.4‰ voor een lichte en 4.1‰ voor een matige/ernstige verstandelijke beperking) van de inwoners (jeugd en volwassenen) een verstandelijke beperking heeft (zie tabel 2.5) (17). Dit komt neer op 142.208 personen in 2012. Hiervan hebben er 73.614 een lichte (IQ 50-69) en 68.594 (IQ <50) een matige/ernstige verstandelijke beperking. Als dezelfde promillages worden aangehouden voor de provincie Noord-Brabant dan zouden er 20.941 mensen met een verstandelijke beperking zijn, waarvan 10.840 personen met een lichte en 10.101 personen met een matige/ernstige verstandelijke beperking (zie tabel 2.6).

Tabel 2.5: Schatting promillage inwoners (jeugd en volwassenen) met een verstandelijke beperking in Nederland

Verstandelijke beperking	Nederland
Licht (IQ 50-69)	4.4‰
Matig/ernstig (IQ <50)	4.1‰
<i>Totaal</i>	<i>8.5‰</i>

Bron: (17)

Tabel 2.6: Indicatie aantal inwoners (jeugd en volwassenen) met een verstandelijke beperking (2012)

Verstandelijke beperking	Nederland	Noord-Brabant
Licht (IQ 50-69)	73.614	10.840
Matig/ernstig (IQ <50)	68.594	10.101
<i>Totaal</i>	<i>142.208</i>	<i>20.941</i>

Bron: (16-17)

Omvang doelgroep jeugd met een lichamelijke beperking en verstandelijke beperking

Voor de omvang van de doelgroep jeugd met een lichamelijke beperking of verstandelijke beperking wordt gebruik gemaakt van resultaten uit het onderzoek Kinderen met een handicap in Tel (18). Dit onderzoek is gebaseerd op registraties van Vektis over indicaties in het kader van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ, zie ook de paragraaf: Volwassenen en kinderen met een beperking op basis van indicaties AWBZ-zorg), gegevens van ziekenhuiszorg, hulpmiddelengebruik, geneesmiddelengebruik en eerstelijnszorg in 2012. Hierbij dient opgemerkt te worden dat jeugd die geen gebruik maakt van deze (specialistische) zorg en zorgvoorzieningen niet is meegenomen in de cijfers. Dit betreft veelal jeugd met lichtere vormen van beperkingen. Verder is per 1 januari 2015 de AWBZ gewijzigd en zijn AWBZ-taken ondergebracht bij nieuwe en bestaande wetten, zoals de Wet langdurige zorg. Recentere cijfers zijn echter nog niet voorhanden.

In Nederland wonen in 2012 in totaal tussen de 109.000 en 129.000 jeugdigen van 0-17 jaar met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking. Ruim 68.000 van deze kinderen hadden vanwege hun beperking specialistische zorg of voorzieningen nodig. Dit komt neer op 2,0% van het totaal aantal kinderen van 0-17 jaar in Nederland. Dit is de groep die in het onderzoek Kinderen met een handicap in Tel is geïdentificeerd (zie tabellen 2.7 en 2.8).

Op basis van de cijfers uit het onderzoek Kinderen met een handicap in Tel heeft 2,2% van de Brabantse jeugd van 0-17 jaar een lichamelijke en/of verstandelijke beperking. Als gekeken wordt naar de verschillende soorten beperkingen dan heeft 0,4% een motorische beperking, 0,3% een zintuiglijke beperking, 1,2% een verstandelijke beperking en 0,2% een meervoudige beperking. De percentages wijken niet veel af van landelijke cijfers, alleen het totaalpercentage jeugdige inwoners met een beperking en het percentage jeugd met een verstandelijke beperking is iets hoger. Binnen de verschillende GGD-regio's is hetzelfde beeld te zien (zie tabel 2.7).

N.B. Van de twaalf provincies in Nederland komt Noord-Brabant op de vijfde plaats als het gaat om het totaalpercentage jeugdigen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking. In de provincie Groningen is dit percentage het hoogst (2,7%) en Zuid-Holland het laagst (1,6%).

De Brabantse gemeente Boxtel (3,9%) staat op de derde plaats als het gaat om de gemeenten met het hoogste percentage jeugdigen met een beperking. Alleen in de niet-Brabantse gemeenten Ermelo en Simpelveld (4,6%) is dit percentage hoger (18).

In tabel 2.8 wordt een indicatie gegeven van het aantal jeugdigen met een beperking. In Noord-Brabant zijn er in totaal 11.038 jeugdigen van 0-17 jaar met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking: 1.995 jeugdigen met een motorische beperking, 1.601 met een zintuiglijke beperking, 6.315 met een verstandelijke beperking en 1.127 met een meervoudige beperking.

Tabel 2.7: Percentage jeugd (0-17 jaar) met een lichamelijke en verstandelijke beperking (2012)

	Motorische beperking	Zintuigelijke beperking	Verstandelijke beperking	Meervoudige beperking	Totaal
Nederland	0.4	0.3	1.1	0.2	2.0
Noord-Brabant	0.4	0.3	1.2	0.2	2.2
GGD West-Brabant	0.4	0.3	1.3	0.2	2.1
GGD Hart voor Brabant	0.4	0.3	1.2	0.2	2.2
GGD Brabant-Zuidoost	0.4	0.4	1.3	0.2	2.3

Bron: (18)

Percentage is hoger dan het landelijk gemiddelde.

Percentage is gelijk aan het landelijk gemiddelde.

Percentage is lager dan het landelijk gemiddelde.

Tabel 2.8: Indicatie aantal jeugdigen (0-17 jaar) met een lichamelijke en verstandelijke beperking (2012)

	Motorische beperking	Zintuigelijke beperking	Verstandelijke beperking	Meervoudige beperking	Totaal
Nederland	13.379	9.176	39.169	6.564	68.288
Noord-Brabant	1.995	1.601	6.315	1.127	11.038
GGD West-Brabant	563	350	1.744	320	2.977
GGD Hart voor Brabant	850	705	2.644	466	4.665
GGD Brabant-Zuidoost	582	546	1.927	341	3.396

Bron: (16, 18)

Omvang doelgroep jeugd met een chronische aandoening, gedragsproblemen en emotionele problemen

Er zijn geen provinciale of regionale cijfers van de jeugd als het gaat om chronische aandoeningen, gedragsproblemen en emotionele (psychische) problemen. Enkele landelijke cijfers volgen hieronder.

Van de inwoners in Nederland in de leeftijd van 0-24 jaar heeft in 2011 11% één of meerdere chronische aandoeningen (19). Dit cijfer is afkomstig van het Landelijk informatienetwerk huisartsenzorg (LINH) van het Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL).

Daarnaast geeft in 2013 ruim 13% van de Nederlandse jeugd in de leeftijd van 11-16 jaar aan gedragsproblemen (variërend van agressief gedrag tot liegen en stelen) te hebben. Jongens hebben beduidend vaker gedragsproblemen dan meisjes. Onder 11-12 jarige jongens komen gedragsproblemen met 17% het meest voor. Daarnaast ervaart 19% van de jeugd in deze leeftijd emotionele problemen. Hierbij kregen de jongeren uitspraken voorgelegd als 'Ik ben vaak ongelukkig, in de put of in tranen'. Voor elke uitspraak moesten zij aangeven in hoeverre deze van toepassing was. De resultaten zijn afkomstig uit het Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) onderzoek, een landelijk representatief onderzoek onder 7.100 scholieren van 11-16 jaar in Nederland (20).

Als deze percentages worden vertaald naar Noord-Brabant dan komt dat neer op ruim 78.000 jeugdigen van 0-24 jaar met een chronische aandoening, 23.000 jeugdigen van 11-16 jaar met gedragsproblemen en bijna 34.000 jeugdigen van 11-16 jaar met emotionele problemen (zie tabel 2.9).

Tabel 2.9: Percentage en indicatie aantal jeugdigen met een chronische aandoening, gedragsproblemen en emotionele problemen in Noord-Brabant

Beperking	%	Aantal*
Chronische aandoening jeugd 0-24 jaar	11	78.366
Gedragsproblemen jeugd 11-16 jaar	13	23.145
Emotionele problemen jeugd 11-16 jaar	19	33.828

* Aantal inwoners Noord-Brabant 11-16 jaar = 178.040; aantal inwoners Noord-Brabant 0-24 jaar = 712.420 (cijfers 2012).

Bron: (16, 19-20).

Jeugd in het speciaal onderwijs

Speciaal onderwijs is onderwijs voor kinderen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, langdurige ziekte of stoornis. Deze kinderen krijgen in het speciaal onderwijs meer aandacht en ondersteuning dan in het reguliere onderwijs. Het speciaal onderwijs is verdeeld in vier clusters (zie tabel 2.10).

Leerlingen in het speciaal onderwijs (SO, 6-12 jaar) gaan meestal na hun twaalfde jaar naar het voortgezet speciaal onderwijs (VSO). Hier kunnen ze blijven tot hun twintigste verjaardag. Het VSO kent dezelfde clusters. Naast het speciaal onderwijs is er het speciaal basisonderwijs. Dit is bedoeld voor moeilijk lerende kinderen, kinderen met opvoedingsmoeilijkheden en alle andere kinderen die speciale ondersteuning en aandacht nodig hebben. Deze scholen hebben dezelfde kerndoelen als reguliere basisscholen, maar de leerlingen krijgen meer tijd om dit te bereiken. De scholen hebben kleinere groepen en meer deskundigen.

Leerlingen kunnen tot hun veertiende jaar op een school voor speciaal basisonderwijs terecht. Na het speciaal basisonderwijs gaan leerlingen naar het vmbo, het praktijkonderwijs of het VSO. Binnen het vmbo kunnen leerlingen in aanmerking komen voor leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). Dit is bedoeld voor vmbo-leerlingen die genoeg capaciteiten hebben om een diploma te halen, maar extra hulp nodig hebben. Het praktijkonderwijs is bedoeld voor leerlingen die naar verwachting geen vmbo-diploma kunnen halen. Praktijkonderwijs leidt deze leerlingen op voor de arbeidsmarkt (11).

Tabel 2.10: Clusters speciaal onderwijs

Cluster 1: Scholen voor kinderen met een visuele beperking of kinderen met een meervoudig beperking die slechtziend of blind zijn.

Cluster 2: Scholen voor dove en slechthorende kinderen, kinderen met ernstige spraakmoeilijkheden of taalmoeilijkheden en kinderen met communicatieve problemen, zoals bij bepaalde vormen van autisme.

Cluster 3: Scholen voor leerlingen met motorische en/of verstandelijke beperkingen, langdurig zieke kinderen en leerlingen met epilepsie.

Cluster 4: Scholen voor kinderen met psychiatrische stoornissen of ernstige gedragsproblemen en scholen die verbonden zijn aan pedologische (kinderkundige) instituten.

Bron: (11)

Voor cijfers over het speciaal onderwijs wordt gebruik gemaakt van de Jeugdmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (21) en gegevens van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) (22). In de Jeugdmonitor is informatie opgenomen over de jeugd in Nederland. Deze informatie is afkomstig van verschillende bronnen. Eén van de taken van DUO is het verzamelen en beheren van gegevens van onderwijsinstellingen in Nederland. Vanwege het gebruik van andere definities en leeftijdscategorieën komen deze cijfers niet één op één overeen met de eerdere gepresenteerde cijfers over het aantal jeugdigen met een beperking.

In het schooljaar 2014/2015 namen in Noord-Brabant 11.290 leerlingen van 0-25 jaar deel aan het speciaal onderwijs (SO: 4.980 leerlingen; VSO 6.310 leerlingen). Daarnaast waren er 5.210 leerlingen in het speciaal basisonderwijs. Hierbij zijn er verschillen in aantallen tussen GGD-regio's: GGD-regio

Hart voor Brabant heeft de meeste leerlingen in het speciaal onderwijs (4.590), in GGD-regio West-Brabant is dit aantal het laagst (3.010) (zie tabel 2.11).

Tabel 2.11: Aantal jeugdigen (0-25 jaar) in het regulier en speciaal onderwijs (2014/2015)

	Regulier basisonderwijs		Speciaal onderwijs (cluster 1 t/m 4)		Regulier voortgezet onderwijs	Totaal
	Basis-onderwijs	Speciaal basis-onderwijs	Speciaal onderwijs basis (SO)	Speciaal onderwijs voortgezet (VSO)	Voortgezet onderwijs	
Nederland	1.457.580	36.850	31.030	39.890	985.090	2.550.440
Noord-Brabant	208.760	5.210	4.980	6.310	144.640	369.900
GGD West-Brabant	57.410	1.330	1.550	1.460	39.770	101.520
GGD Hart voor Brabant	88.580	2.240	2.080	2.510	62.170	157.580
GGD Brabant-Zuidoost	62.770	1.640	1.350	2.340	42.700	110.800

Bron: (21)

Voor het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs per cluster zijn cijfers gebruikt uit 2013. De cijfers van 2014 waren nog niet definitief vastgesteld. Verder zijn de leerlingaantallen van cluster 3 en 4 in 2014 samengenomen vanwege de komst van het passend onderwijs. De cijfers van 2013 geven daarom een beter beeld van de verschillende doelgroepen.

In 2013 bezochten in Noord-Brabant 191 leerlingen een cluster 1-school, 1.758 een cluster 2-school, 4.115 een cluster 3-school en 5.198 een cluster 4-school. Binnen GGD-regio's zijn er (soms grote) verschillen. Zo is het aantal leerlingen dat een cluster 1-, 3- of cluster 4-school bezoekt het hoogst binnen GGD-regio Hart voor Brabant. Het aantal leerlingen dat een cluster 2-school bezoekt is het hoogste binnen GGD-regio Brabant-Zuidoost (zie tabel 2.12).

Tabel 2.12: Aantal leerlingen SO en VSO naar cluster (2013)

	Cluster 1	Cluster 2	Cluster 3	Cluster 4
Nederland	736	9.170	26.411	34.916
Noord-Brabant	191	1.758	4.115	5.198
GGD West-Brabant	64	289	1.112	1.463
GGD Hart voor Brabant	127	669	1.665	2.151
GGD Brabant-Zuidoost	0	800	1.338	1.584

Bron: (22)

Volwassenen en jeugd met een beperking op basis van indicaties AWBZ-zorg

In totaal hadden er in Nederland op 1 januari 2015 803.050 cliënten een door het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) geïndiceerde indicatie voor ABWZ-zorg. Het aantal cliënten in Noord-Brabant met een geldige indicatie voor ABWZ-zorg bedroeg op 1 januari 2015 116.545 personen. Dit is 14,5% van het totale aantal verleende indicatiestellingen. Binnen Noord-Brabant is het geïndiceerde indicaties het hoogst bij GGD-regio Hart voor Brabant (49.630) en het laagst bij GGD-regio West-Brabant (32.835) (zie tabel 2.13).

Zoals reeds vermeld is per 1 januari 2015 de AWBZ gewijzigd en zijn AWBZ-taken ondergebracht bij nieuwe en bestaande wetten, zoals de Wet langdurige zorg. Recentere cijfers zijn echter nog niet voorhanden.

Tabel 2.13: Aantal inwoners met een geldige indicatie voor AWBZ-zorg op 1 januari 2015

Leeftijd	Nederland	Noord-Brabant	GGD West-Brabant	GGD Hart voor Brabant	GGD Brabant-Zuidoost
0-11 jaar	18.805	2.805	770	1.210	830
12-17 jaar	24.015	3.770	1.080	1.600	1.095
18-49 jaar	191.920	27.355	7.090	12.185	8.080
50-64 jaar	108.595	15.410	4.150	6.950	4.315
65-74 jaar	89.045	12.910	3.715	5.525	3.675
75-84 jaar	176.250	27.465	7.945	11.280	8.245
85+	194.425	26.825	8.095	10.885	7.840
<i>Totaal*</i>	<i>803.050</i>	<i>116.545</i>	<i>32.835</i>	<i>49.630</i>	<i>34.080</i>

Bron: (23)

* Het CIZ rond af op vijftallen. Hierdoor kan het voorkomen dat de optelling van het aantal cliënten in een tabel niet overeenkomt met de totalen van deze tabel.

Een cliënt kan alleen aanspraak maken op AWBZ-zorg wanneer er voor hem of haar een grondslag kan worden vastgesteld. Een grondslag is een aandoening of beperking waarvoor iemand kan zijn aangewezen op zorg. Voor een cliënt kunnen meerdere grondslagen worden geregistreerd. De meest zwaarwegende beperking in relatie tot de zorgbehoefte wordt de dominante grondslag genoemd. Tabel 2.14 geeft de verdeling weer van de cliënten ingedeeld naar dominante grondslag. In Noord-Brabant hebben de meeste cliënten de dominante grondslag somatisch (46.940 cliënten, deze groep bevat ook mensen met chronische aandoeningen), gevolgd door verstandelijke beperking (26.130 cliënten). Er zijn verschillen in aantallen tussen GGD-regio's.

Tabel 2.14: Aantal inwoners met een geldige indicatie voor AWBZ-zorg op 1 januari 2015, ingedeeld naar dominante grondslag

	Extramuraal	Intramuraal	Totaal**
Nederland			
Somatisch 0-64 jaar	34.785	4.930	39.720
Somatisch 65-74 jaar	42.335	4.835	47.165
Somatisch 75+	180.810	67.265	248.080
Psychogeriatrisch 65+	20.765	81.890	102.655
Psychiatrisch 18+	85.550	47.960	133.510
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	26.680	8.715	35.395
Verstandelijke beperking 18+	43.360	88.055	131.415
Zintuigelijke beperking	4.340	3.235	7.575
Motorische beperking*	37.965	19.565	57.530
<i>Totaal**</i>	<i>476.600</i>	<i>326.450</i>	<i>803.050</i>
Noord-Brabant			
Somatisch 0-64 jaar	4.705	635	5.340
Somatisch 65-74 jaar	5.890	635	6.530
Somatisch 75+	26.220	8.850	35.070
Psychogeriatrisch 65+	3.215	12.645	15.860
Psychiatrisch 18+	10.800	6.405	17.205
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	4.205	1.305	5.510
Verstandelijke beperking 18+	6.795	13.825	20.620
Zintuigelijke beperking	655	635	1.295
Motorische beperking*	6.050	3.070	9.120
<i>Totaal**</i>	<i>68.545</i>	<i>48.000</i>	<i>116.545</i>
GGD West-Brabant			
Somatisch 0-64 jaar	1.325	175	1.500
Somatisch 65-74 jaar	1.680	180	1.860
Somatisch 75+	7.625	2.760	10.385
Psychogeriatrisch 65+	755	3.430	4.185
Psychiatrisch 18+	2.620	1.670	4.285
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	1.185	340	1.525
Verstandelijke beperking 18+	1.805	3.760	5.565
Zintuigelijke beperking	140	140	280
Motorische beperking*	2.045	1.195	3.245
<i>Totaal**</i>	<i>19.180</i>	<i>13.655</i>	<i>32.835</i>
GGD Hart voor Brabant			
Somatisch 0-64 jaar	1.950	260	2.205
Somatisch 65-74 jaar	2.430	285	2.715
Somatisch 75+	10.245	3.970	14.215
Psychogeriatrisch 65+	1.200	5.525	6.725
Psychiatrisch 18+	4.635	2.980	7.620
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	1.720	630	2.345
Verstandelijke beperking 18+	3.235	6.160	9.395
Zintuigelijke beperking	345	445	790
Motorische beperking*	2.455	1.160	3.615
<i>Totaal**</i>	<i>28.215</i>	<i>21.415</i>	<i>49.630</i>

Bron: (23)

* Het CIZ gebruikt de term 'lichamelijke beperking'.

** Het CIZ rond af op vijftallen. Hierdoor kan het voorkomen dat de optelling van het aantal cliënten in een tabel niet overeenkomt met de totalen van deze tabel.

Vervolg tabel 2.14: Aantal inwoners met een geldige indicatie voor AWBZ zorg op 1 januari 2015, ingedeeld naar dominante grondslag

	Extramuraal	Intramuraal	Totaal**
GGD Brabant-Zuidoost			
Somatisch 0-64 jaar	1.435	200	1.635
Somatisch 65-74 jaar	1.780	170	1.950
Somatisch 75+	8.350	2.115	10.465
Psychogeriatrisch 65+	1.260	3.690	4.950
Psychiatrisch 18+	3.545	1.755	5.300
Verstandelijke beperking 0-17 jaar	1.305	335	1.640
Verstandelijke beperking 18+	1.755	3.905	5.660
Zintuigelijke beperking	170	50	220
Motorische beperking*	1.550	710	2.260
Totaal**	21.150	12.930	34.080

Bron: (23)

* Het CIZ gebruikt de term 'lichamelijke beperking'.

** Het CIZ rond af op vijftallen. Hierdoor kan het voorkomen dat de optelling van het aantal cliënten in een tabel niet overeenkomt met de totalen van deze tabel.

3 Beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een beperking in Noord-Brabant

Voor het beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid wordt gebruik gemaakt van resultaten uit de Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD'en, CBS en RIVM 2012, kortweg 'Gezondheidsmonitor' (12) (zie ook hoofdstuk 2).

Tot op heden zijn er geen landelijke onderzoeken of registraties die gegevens verzamelen over het beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een verstandelijke beperking of jeugd met een beperking. Daarom kunnen hierover geen (representatieve) cijfers worden gepresenteerd.

Tabel 3.1 presenteert het percentage gezonde volwassenen en volwassenen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en slechtere psychische gezondheid dat voldoet aan de beweegnormen en wekelijks deelneemt aan sport. De cijfers worden weergegeven op GGD-regio niveau. Er zijn geen cijfers op provincieniveau beschikbaar.

Het algemene beeld is dat volwassenen met een beperking minder vaak voldoen aan de beweegnormen en minder vaak wekelijks deelnemen aan sport dan volwassenen zonder beperkingen. Dit geldt zowel voor de 19-54-jarigen als 55-plussers. De percentages verschillen van landelijke cijfers: soms zijn ze (iets) hoger, soms (iets) lager. Hierbij zijn er verschillen te zien, zowel binnen als tussen GGD regio's. Binnen GGD-regio West-Brabant is bijvoorbeeld het percentage 55-plussers dat wekelijks sport voor alle doelgroepen (iets) lager in vergelijking met landelijke cijfers. Binnen GGD-regio Hart voor Brabant geldt dit voor het percentage 19-54-jarigen (alle doelgroepen) dat aan de beweegnormen voldoet (zie tabel 3.1). Grote afwijkingen met andere GGD-regio's in Nederland worden vermeld in onderstaand kader.

GGD-regio West-Brabant behoort tot de GGD-regio's in Nederland met de laagste percentages gezonde 19-54-jarigen die aan de NNGB voldoen. Hetzelfde geldt voor de wekelijkse sportdeelname onder de 55-plussers met een auditieve beperking.

GGD-regio Hart voor Brabant scoort slecht ten opzichte van andere GGD-regio's in Nederland als het gaat om het percentage gezonde 19-54-jarigen en 19-54-jarigen met een motorische beperking dat aan de NNGB en Combinorm voldoet.

GGD-regio West-Brabant behoort daarentegen tot de GGD-regio's in Nederland met de hoogste percentages 55-plussers met een motorische beperking dat aan de Combinorm voldoet.

GGD-regio Hart voor Brabant scoort goed ten opzichte van andere GGD-regio's in Nederland als het gaat om het percentage 55-plussers met een motorische beperking dat aan de NNGB en Combinorm voldoet (12).

Tabel 3.1: Percentage inwoners (19 jaar en ouder) dat voldoet aan de beweegnormen en wekelijks sport (2012)

	19-54 jaar			55+		
	NNGB	Combi-norm	Sporter	NNGB	Combi-norm	Sporter
Nederland						
Geen beperking	55.4	58.2	67.8	84.3	86.4	54.4
Motorische beperking	33.0	33.4	32.7	41.5	44.1	21.5
Auditieve beperking	43.5	44.2	36.7	56.1	57.8	25.1
Visuele beperking	43.5	44.5	37.8	55.0	57.5	26.4
Chronische aandoening (1 of meer)	51.9	53.5	56.1	70.9	73.1	39.0
Slechtere psychische gezondheid	51.7	53.1	54.8	65.5	67.9	34.7
GGD West-Brabant						
Geen beperking	52.5	56.1	69.8	85.5	88.9	51.7
Motorische beperking	36.5	36.5	37.5	42.3	46.3	20.4
Auditieve beperking	39.9	41.2	40.9	53.0	56.6	22.6
Visuele beperking	46.1	46.7	45.1	55.8	63.6	24.8
Chronische aandoening (1 of meer)	52.4	54.3	57.8	73.0	75.5	37.1
Slechtere psychische gezondheid	52.2	53.7	54.2	64.7	68.0	30.3
GGD Hart voor Brabant						
Geen beperking	52.1	55.9	71.0	84.3	86.5	58.7
Motorische beperking	25.6	25.6	32.9	44.3	46.8	23.0
Auditieve beperking	39.8	40.3	37.4	57.4	58.6	27.2
Visuele beperking	38.2	38.9	39.1	58.8	60.2	27.2
Chronische aandoening (1 of meer)	49.3	51.4	58.6	71.5	73.3	41.2
Slechtere psychische gezondheid	50.4	52.2	58.4	65.8	67.9	35.1
GGD Brabant-Zuidoost						
Geen beperking	53.5	56.1	69.1	84.0	86.7	58.0
Motorische beperking	37.0	37.3	33.2	37.7	40.4	21.9
Auditieve beperking	42.6	43.4	37.1	56.7	59.2	27.3
Visuele beperking	49.5	50.0	41.7	54.0	56.1	25.1
Chronische aandoening (1 of meer)	51.8	53.5	57.3	70.6	72.9	41.5
Slechtere psychische gezondheid	51.7	53.5	55.7	63.9	66.3	34.9

Bron: (12)

Percentage is lager dan het landelijk gemiddelde.

Percentage is gelijk aan het landelijk gemiddelde.

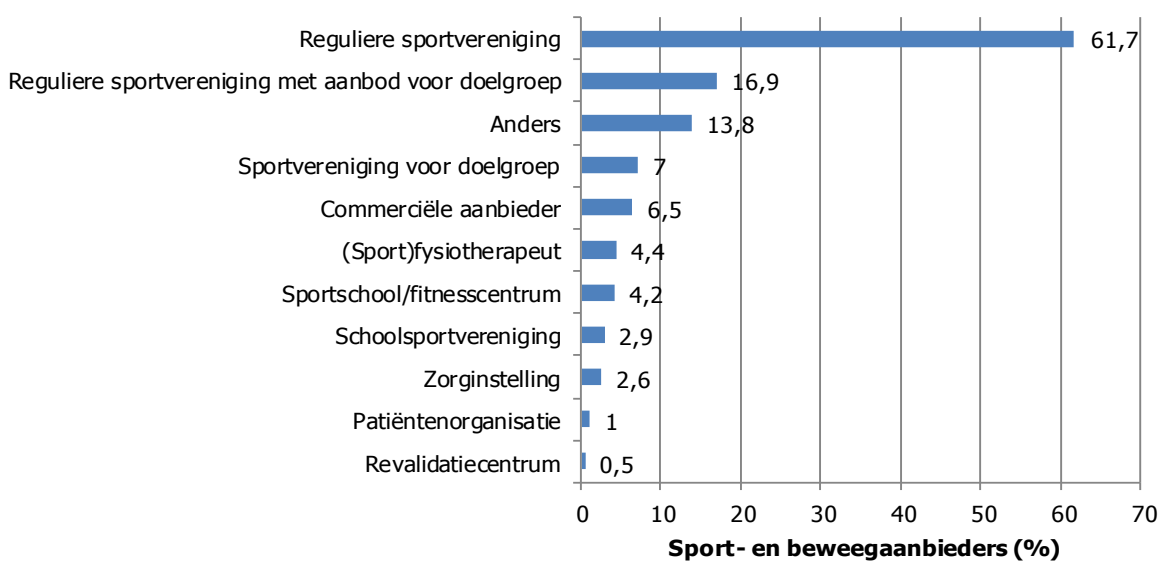
Percentage is hoger dan het landelijk gemiddelde.

4 Sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Noord-Brabant

Onder de ruim 3.000 sport- en beweegaanbieders in Noord-Brabant is een online vragenlijst uitgezet. In deze vragenlijst werd onder andere gevraagd naar type aanbieder, de doelgroepen mensen met een beperking waarvoor aanbod is, het soort aanbod en de organisatie ervan, het aantal leden met een beperking, samenwerking met andere partijen en belemmeringen en behoeften als het gaat om het aanbieden van activiteiten voor mensen met een beperking. De online vragenlijst is verspreid door zes Brabantse sportloketten in de periode september-november 2015. In totaal hebben 384 sport- en beweegaanbieders de vragenlijst volledig ingevuld (respons 13%). De resultaten worden in dit hoofdstuk gepresenteerd. Hierbij dient opgemerkt te worden dat eerder in het jaar door meerdere sportloketten een vergelijkbaar onderzoek is uitgevoerd. Dit kan de lage respons mede verklaren.

Bijna twee derde van de respondenten vertegenwoordigt een reguliere sportvereniging, 16,9% een reguliere sportvereniging met (groeps)aanbod voor mensen met een beperking. De overige categorieën sport- en beweegaanbieders zijn minder vertegenwoordigd (zie figuur 4.1).

Figuur 4.1: Type sport- en beweegaanbieder (n=384)

Er worden gezamenlijk 79 verschillende sport- en beweegactiviteiten aangeboden, waarbij sommige sport- en beweegaanbieders meerdere activiteiten aanbieden. In de top drie staan veldvoetbal (13,8%), tennis (8,3%) en zwemmen (8,3%) (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1: Aangeboden sport- en beweegactiviteiten (n=384)

Sport-/beweegactiviteit	Sport- en beweegaanbieders	
	Aantal (N)	Percentage (%)
Veldvoetbal	53	13.8
Tennis	32	8.3
Zwemmen	32	8.3
Fitness	30	7.8
Dansen	28	7.3
Sport/spel en bewegen	27	7.0
Badminton	23	6.0
Gymnastiek/turnen	23	6.0
Zaalvolleybal	19	4.9
Wandelsport	18	4.7
Aerobics/steps/spinning/zumba	17	4.4
Hockey	17	4.4
Yoga/tai chi/pilates/body balance	16	4.2
Hardlopen/joggen/trimmen	15	3.9
Duiken/snorkelen	13	3.4
Bewegingsleer	12	3.1
Jeu de boules	12	3.1
Judo	12	3.1
Vecht- en verdedigingssporten overig	12	3.1
Paardensport	11	2.9
Zaalvoetbal	11	2.9
Atletiek	9	2.3
Basketbal	9	2.3
Honkbal/softbal	9	2.3
Tafeltennis	9	2.3
Bowling	8	2.1
Fietsen	8	2.1
Handboogschieten	8	2.1
Korfbal	8	2.1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning	7	1.8
Bootcamp	7	1.8
Handbal	7	1.8
Beachvolleybal	6	1.6
Golf	6	1.6
Kanovaren	6	1.6
Squash	6	1.6
Wielersport	6	1.6
Medisch sporten/bewegen	5	1.3
Skeeleren/skaten	5	1.3
Bewegen in het water	4	1.0
Biljart/poolbiljart/snooker	4	1.0
Bridge	4	1.0
IJshockey	4	1.0
Rugby	4	1.0
Schaatsen	4	1.0
Schietsport	4	1.0
Waterpolo	4	1.0
Curling	3	0.8
Klimsport/bergwandelen	3	0.8
Roeien	3	0.8

Vervolg tabel 4.1: Aangeboden sport- en beweegactiviteiten (n=384)

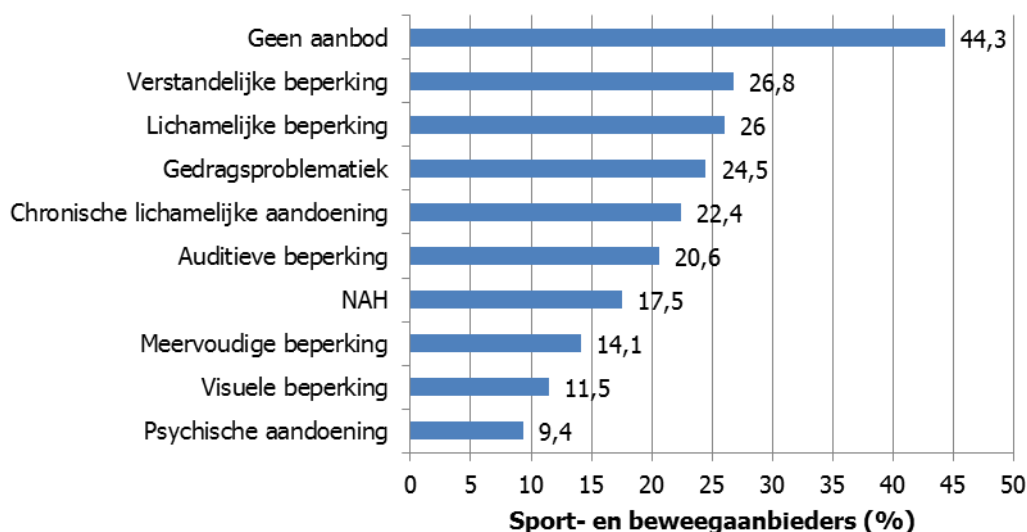
Sport-/beweegactiviteit	Sport- en beweegaanbieders	
	Aantal (n)	Percentage (%)
Schaken	3	0.8
Scouting	3	0.8
Zeilen/surfen	3	0.8
Bankdrukken	2	0.5
Beachhandbal	2	0.5
Bowls	2	0.5
Darts	2	0.5
Dynamic tennis	2	0.5
Freerunning/parkour	2	0.5
Frisbee	2	0.5
Schermen	2	0.5
Sjoelen	2	0.5
Skiën/langlaufen/snowboarden	2	0.5
Stand up paddling	2	0.5
Triathlon	2	0.5
Aikido	1	0.3
Boccia	1	0.3
Dammen	1	0.3
Flagg football	1	0.3
Floorball/unihockey	1	0.3
Karting	1	0.3
Kegelen	1	0.3
Midgetgolf	1	0.3
Modelauto racen	1	0.3
Soccersquash	1	0.3
Sportinstuif	1	0.3
Survivalrun	1	0.3
Twirling	1	0.3
Waterbasketbal	1	0.3

In de vragenlijst werd gevraagd of er sport- en beweegaanbod is voor mensen met een beperking. Hierbij werden de volgende beperkingen onderscheiden:

- Lichamelijke beperking (bijvoorbeeld door een amputatie, spasme; een rolstoelgebruiker): dit komt overeen met 'motorische beperking' in hoofdstuk 2;
- Niet aangeboren hersenletsel (NAH: hersenschade door bijvoorbeeld een ongeluk, hersenbloeding, tumor of hartstilstand);
- Auditieve beperking (doof, slechthorend);
- Visuele beperking (slechtziend, blind);
- Verstandelijke beperking (bijvoorbeeld het syndroom van Down);
- Meervoudige beperking (een combinatie van een lichamelijke, auditieve, visuele en/of verstandelijke beperking);
- Chronische lichamelijke aandoening (bijvoorbeeld diabetes, hart- en vaatziekten, kanker, reuma, astma en artrose);
- Gedragsproblematiek (bijvoorbeeld mensen met agressiviteit, Autisme, Asperger, ADHD, ADD, en PDD-NOS);
- Psychische aandoening (bijvoorbeeld mensen met angst- en paniekstoornissen, depressie, borderline, Schizofrenie, Anorexia Nervosa en Boulimie).

Van de 384 sport- en beweegaanbieders geven er 170 (44,3%) aan geen aanbod te hebben voor mensen met een beperking. De overige 214 die wel aanbod hebben voor mensen met een beperking richten zich met name (>22%) op mensen met een verstandelijke beperking (26,8%), lichamelijke beperking (26,0%), gedragsproblematiek (24,5%) en chronische lichamelijke aandoening (22,4%) (zie figuur 4.2).

Figuur 4.2: Doelgroepen mensen met een beperking waarvoor aanbod is (n=384)

De sport- en beweegactiviteiten worden op 552 verschillende locaties aangeboden in Noord-Brabant, waarbij sommige sport- en beweegaanbieders hun activiteiten op meerdere locaties aanbieden. Van de aanbieders biedt 82,0% de activiteiten aan op één locatie, 9,1% op twee locaties en de overige 8,9% biedt de activiteiten op drie tot twaalf locaties aan.

Aan de aanbieders is gevraagd in welke gemeente(n) zij hun sport- en beweegactiviteiten aanbieden. Als de activiteiten op meer dan vijf locaties werden aangeboden, werd gevraagd alleen voor de vijf belangrijkste locaties de gemeente aan te geven. De resultaten hiervan worden gepresenteerd in tabel 4.2. In totaal is voor 520 locaties een gemeente opgegeven. Van deze locaties had iets meer dan de helft (56,7%, n=295) aanbod voor mensen met een beperking. De meeste locaties bevinden zich in GGD-regio Hart voor Brabant (n=291).

Tabel 4.2: Locaties sport- en beweegactiviteiten: Belangrijkste vijf locaties (n=384)

	Totaal aantal locaties	Locaties met aanbod voor mensen met een beperking	Locaties zonder aanbod voor mensen met een beperking
Noord-Brabant	520	295	225
GGD West-Brabant			
Aalburg	0	0	0
Alphen-Chaam	1	1	0
Baarle-Nassau	0	0	0
Bergen op Zoom*	42	19	23
Breda	24	24	0
Drimmelen	0	0	0
Etten-Leur	5	5	0
Geertruidenberg	12	5	7
Halderberge	10	1	9
Moerdijk	0	0	0
Oosterhout	3	3	0
Roosendaal	9	9	0
Rucphen	2	2	0
Steenbergen	7	2	5
Werkendam	0	0	0
Woensdrecht	1	1	0
Woudrichem	0	0	0
Zundert	1	1	0
<i>Totaal</i>	<i>117</i>	<i>73</i>	<i>44</i>
GGD Hart voor Brabant			
Bernheze	2	2	0
Boekel	0	0	0
Boxmeer	0	0	0
Boxtel	10	4	6
Cuijk	0	0	0
Dongen	3	3	0
Gilze en Rijen	12	7	5
Goirle	12	7	5
Grave	0	0	0
Haaren	1	1	0
Heusden	10	9	1
Hilvarenbeek	11	3	8
Landerd	0	0	0
Loon op Zand	8	2	6
Maasdonk	0	0	0
Mill en Sint Hubert	0	0	0
Oisterwijk	9	5	4
Oss	11	11	0
Schijndel	9	6	3
's-Hertogenbosch	52	35	17
Sint Anthonis	0	0	0
Sint-Michielsgestel	2	2	0
Sint-Oedenrode	11	6	5
Tilburg	85	42	43
Uden	4	3	1
Veghel	13	6	7
Vught	9	9	0
Waalwijk	17	14	3
<i>Totaal</i>	<i>291</i>	<i>177</i>	<i>114</i>

* Gemeente Tholen is onder de gemeente Bergen op Zoom meegenomen.

Vervolg tabel 4.2: Locaties sport- en beweegactiviteiten (n=384)

	Totaal aantal locaties	Locaties met aanbod voor mensen met een beperking	Locaties zonder aanbod voor mensen met een beperking
GGD Brabant-Zuidoost			
Asten	0	0	0
Bergeijk	0	0	0
Best	2	2	0
Bladel	0	0	0
Cranendonck	0	0	0
Deurne	1	1	0
Eersel	0	0	0
Eindhoven	85	30	55
Geldrop-Mierlo	2	2	0
Gemert-Bakel	0	0	0
Heeze-Leende	10	2	8
Helmond	0	0	0
Laarbeek	0	0	0
Nuenen, Gerwen en Nederwetten	2	0	2
Oirschot	2	0	2
Reusel-De Mierden	0	0	0
Somerse	0	0	0
Son en Breugel	1	1	0
Valkenswaard	1	1	0
Veldhoven	4	4	0
Waalre	2	2	0
<i>Totaal</i>	<i>112</i>	<i>45</i>	<i>67</i>

De sport- en beweegaanbieders is gevraagd om een indicatie te geven van het aantal leden: kinderen (0-12 jaar), jongeren (13-17 jaar) en volwassenen (18+ jaar). Indien zij de verdeling naar leeftijd niet wisten, mochten ze ook alleen het totaal aantal leden vermelden. Aangezien niet alle aanbieders het aantal leden per leeftijdscategorie heeft aangegeven, kunnen de afzonderlijke aantallen per leeftijdscategorie niet bij elkaar op geteld worden. Gezamenlijk hebben de aanbieders 137.026 leden. Hierbij lijkt de leeftijdscategorie 'volwassenen' het meest vertegenwoordigd te zijn (zie tabel 4.3).

De aanbieders met aanbod voor mensen met een beperking (n=214) is tevens gevraagd een indicatie te geven van het aantal leden met een beperking. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat een aantal aanbieders het lastig vond om het exacte aantal leden met een beperking te bepalen. Sommige beperkingen, zoals chronische lichamelijke aandoeningen, zijn namelijk niet altijd goed zichtbaar. Bij de kinderen (0-12 jaar) zijn de groepen lichamelijke beperking (945), chronische lichamelijke aandoening (560) en gedragsproblematiek (314) het meest vertegenwoordigd onder leden met een beperking. De groep kinderen met een visuele beperking (10) lijkt het kleinst te zijn. Bij jongeren (13-17 jaar) zijn de grootste aantallen leden met een beperking te vinden bij de groepen gedragsproblematiek (870), verstandelijke beperking (373) en lichamelijke beperking (214). Hier is de groep jongeren met een auditieve beperking (10) het kleinst. Bij de volwassenen (18+ jaar) zijn de groepen chronische lichamelijke aandoening (1.745), lichamelijke beperking (1.424) en verstandelijke beperking (1.035) het meest vertegenwoordigd onder leden met een beperking. Hier is de groep visuele beperking (128) het kleinst. In het algemeen zijn er meer volwassen leden met een beperking dan kinderen of jongeren met een beperking. Een uitzondering hierop vormt de doelgroep gedragsproblematiek. Overigens varieert het aantal leden (met een beperking) sterk tussen sport- en beweegaanbieders (zie bereik in tabel 4.3).

De aanbieders konden ook de verdeling naar geslacht weergeven voor het aantal leden. Dit is overigens niet door alle aanbieders gedaan. De cijfers lijken aan te geven dat voor bijna alle beperkingen en leeftijdsgroepen er meer mannelijke leden zijn dan vrouwelijke leden. Vooral bij de doelgroep gedragsproblematiek is dit verschil groot. Bij de groepen auditieve beperking en visuele

beperking is er weinig onderscheid tussen mannen en vrouwen of zijn de cijfers net andersom (d.w.z. vrouwen in de meerderheid) (zie tabel 4.3).

Tabel 4.3: Indicatie aantal leden van sport- en beweegaanbieders

Leden	Aantal aanbieders	Gemiddelde	Bereik (min-max)	Totaal
Met en zonder beperking				
Kinderen (0-12 jaar)	283	72	0-3.000	20.294
Jongeren (13-17 jaar)	282	50	0-2.000	13.973
Volwassenen (18+)	327	148	0-5.000	48.333
<i>Totaal*</i>	<i>384</i>	<i>357</i>	<i>0-2.000</i>	<i>137.026</i>
Lichamelijke beperking				
<i>Kinderen (0-12 jaar)</i>				
Jongens	60	3	0-100	204
Meisjes	53	1	0-40	79
<i>Totaal*</i>	<i>100</i>	<i>9</i>	<i>0-625</i>	<i>945</i>
<i>Jongeren (13-17 jaar)</i>				
Jongens	60	2	0-100	127
Meisjes	52	0	0-6	20
<i>Totaal*</i>	<i>100</i>	<i>2</i>	<i>0-100</i>	<i>214</i>
<i>Volwassenen (18+)</i>				
Mannen	67	4	0-80	286
Vrouwen	54	5	0-40	247
<i>Totaal*</i>	<i>100</i>	<i>14</i>	<i>0-600</i>	<i>1.424</i>
NAH				
<i>Kinderen (0-12 jaar)</i>				
Jongens	32	1	0-15	22
Meisjes	28	0	0-1	5
<i>Totaal*</i>	<i>67</i>	<i>1</i>	<i>0-20</i>	<i>51</i>
<i>Jongeren (13-17 jaar)</i>				
Jongens	32	1	0-15	20
Meisjes	26	0	0-1	3
<i>Totaal*</i>	<i>66</i>	<i>0</i>	<i>0-15</i>	<i>27</i>
<i>Volwassenen (18+)</i>				
Mannen	33	2	0-15	53
Vrouwen	28	2	0-15	45
<i>Totaal*</i>	<i>67</i>	<i>3</i>	<i>0-20</i>	<i>174</i>
Auditieve beperking				
<i>Kinderen (0-12 jaar)</i>				
Jongens	44	0	0-3	8
Meisjes	41	0	0-4	8
<i>Totaal*</i>	<i>79</i>	<i>0</i>	<i>0-10</i>	<i>38</i>
<i>Jongeren (13-17 jaar)</i>				
Jongens	43	0	0-2	4
Meisjes	37	0	0-1	2
<i>Totaal*</i>	<i>79</i>	<i>0</i>	<i>0-2</i>	<i>10</i>
<i>Volwassenen (18+)</i>				
Mannen	43	1	0-13	45
Vrouwen	37	1	0-8	33
<i>Totaal*</i>	<i>79</i>	<i>2</i>	<i>0-20</i>	<i>134</i>

* De sport- en beweegaanbieders konden ook alleen het totaal aantal leden aangeven. Hierdoor is het totaal niet altijd gelijk aan de optelling van het aantal leden per leeftijdscategorie of geslacht.

Vervolg tabel 4.3: Indicatie aantal leden van sport- en beweegaanbieders

Leden	Aantal aanbieders	Gemiddelde	Bereik (min-max)	Totaal
Visuele beperking				
<i>Kinderen (0-12 jaar)</i>				
Jongens	23	0	0-1	4
Meisjes	21	0	0-2	5
Totaal*	44	0	0-2	10
<i>Jongeren (13-17 jaar)</i>				
Jongens	20	0	0-1	2
Meisjes	19	0	0-1	3
Totaal*	44	0	0-10	18
<i>Volwassenen (18+)</i>				
Mannen	22	2	0-14	49
Vrouwen	22	2	0-9	36
Totaal*	44	3	0-23	128
Verstandelijke beperking				
<i>Kinderen (0-12 jaar)</i>				
Jongens	70	1	0-20	103
Meisjes	67	1	0-15	65
Totaal*	103	2	0-35	252
<i>Jongeren (13-17 jaar)</i>				
Jongens	61	3	0-100	199
Meisjes	64	2	0-50	118
Totaal*	103	4	0-150	373
<i>Volwassenen (18+)</i>				
Mannen	73	5	0-43	353
Vrouwen	65	5	0-93	329
Totaal*	103	10	0-190	1.035
Meervoudige beperking				
<i>Kinderen (0-12 jaar)</i>				
Jongens	25	1	0-7	23
Meisjes	27	1	0-5	17
Totaal*	54	1	0-25	77
<i>Jongeren (13-17 jaar)</i>				
Jongens	25	1	0-11	22
Meisjes	24	1	0-6	16
Totaal*	54	1	0-12	55
<i>Volwassenen (18+)</i>				
Mannen	26	2	0-15	43
Vrouwen	25	1	0-9	36
Totaal*	54	7	0-250	374
Chronische lichamelijke aandoening				
<i>Kinderen (0-12 jaar)</i>				
Jongens	53	4	0-120	189
Meisjes	43	3	0-120	124
Totaal*	86	7	0-240	560
<i>Jongeren (13-17 jaar)</i>				
Jongens	52	1	0-60	69
Meisjes	46	0	0-2	9
Totaal*	86	1	0-60	90
<i>Volwassenen (18+)</i>				
Mannen	51	12	0-120	588
Vrouwen	46	11	0-120	506
Totaal*	86	20	0-240	1.745

* De sport- en beweegaanbieders konden ook alleen het totaal aantal leden aangeven. Hierdoor is het totaal niet altijd gelijk aan de optelling van het aantal leden per leeftijdscategorie of geslacht.

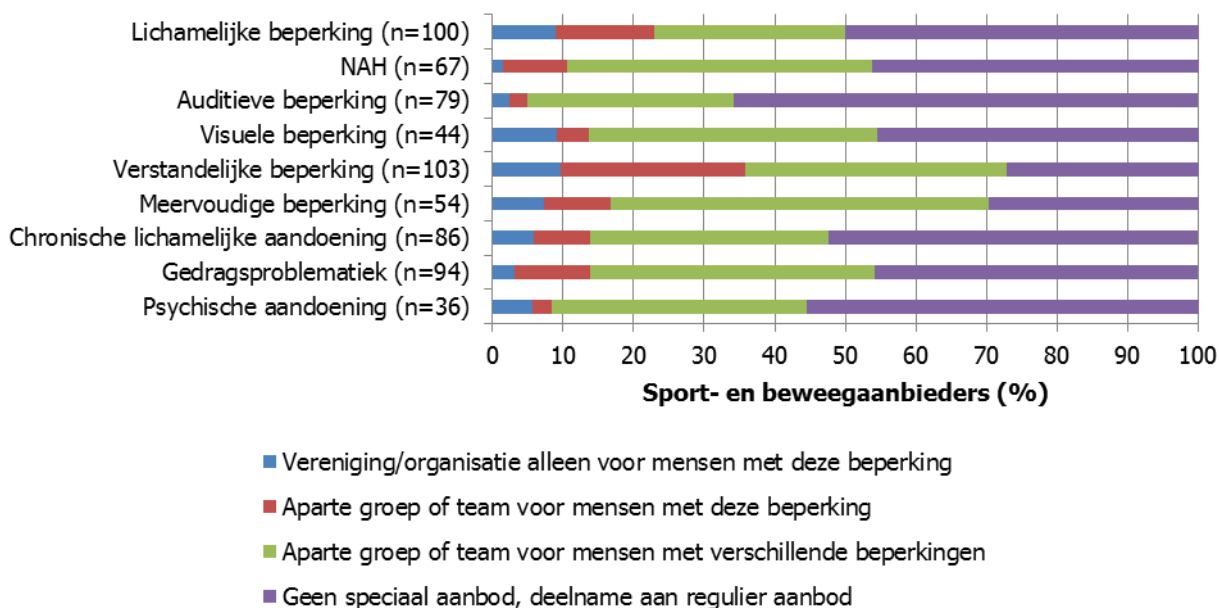
Vervolg tabel 4.3: Indicatie aantal leden van sport- en beweegaanbieders

Leden	Aantal aanbieders	Gemiddelde	Bereik (min-max)	Totaal
Gedragsproblematiek				
<i>Kinderen (0-12 jaar)</i>				
Jongens	63	3	0-40	194
Meisjes	57	1	0-15	68
Totaal*	94	3	0-45	314
<i>Jongeren (13-17 jaar)</i>				
Jongens	62	9	0-450	552
Meisjes	49	5	0-200	238
Totaal*	94	9	0-650	870
<i>Volwassenen (18+)</i>				
Mannen	62	1	0-8	73
Vrouwen	49	1	0-20	50
Totaal*	94	5	0-250	448
Psychische aandoening				
<i>Kinderen (0-12 jaar)</i>				
Jongens	21	3	0-45	58
Meisjes	18	1	0-10	19
Totaal*	36	3	0-53	103
<i>Jongeren (13-17 jaar)</i>				
Jongens	18	1	0-6	9
Meisjes	14	0	0-3	4
Totaal*	36	0	0-9	16
<i>Volwassenen (18+)</i>				
Mannen	18	6	0-75	112
Vrouwen	13	5	0-30	66
Totaal*	36	20	0-500	712

* De sport- en beweegaanbieders konden ook alleen het totaal aantal leden aangeven. Hierdoor is het totaal niet altijd gelijk aan de optelling van het aantal leden per leeftijdscategorie of geslacht.

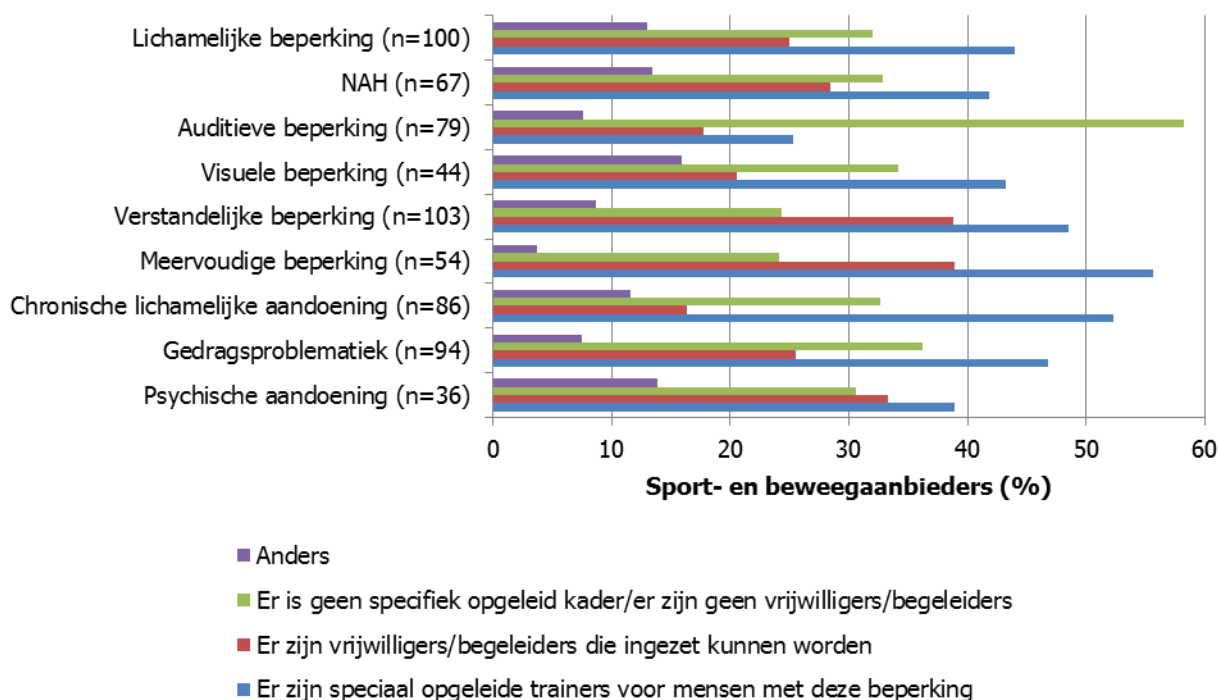
Aan de sport- en beweegaanbieders met aanbod voor mensen met een beperking is gevraagd hoe dit aanbod georganiseerd is. Mensen met een beperking nemen met name deel aan het reguliere aanbod of er is een aparte groep/apart team aanwezig waarin mensen met verschillende beperkingen samen sporten of bewegen. De organisatievorm waarbij de sport- of beweegaanbieder zich op een specifieke doelgroep (bijvoorbeeld een vereniging alleen voor mensen met NAH) richt komt nauwelijks voor, evenals de aanwezigheid van een groep of team voor mensen met een specifieke beperking. De doelgroep met een verstandelijke beperking vormt hierop een uitzondering. Bij iets meer dan een kwart van de aanbieders met aanbod voor deze doelgroep is er een aparte groep of team (alleen) voor mensen met een verstandelijke beperking (zie figuur 4.3).

Figuur 4.3: Organisatie sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking

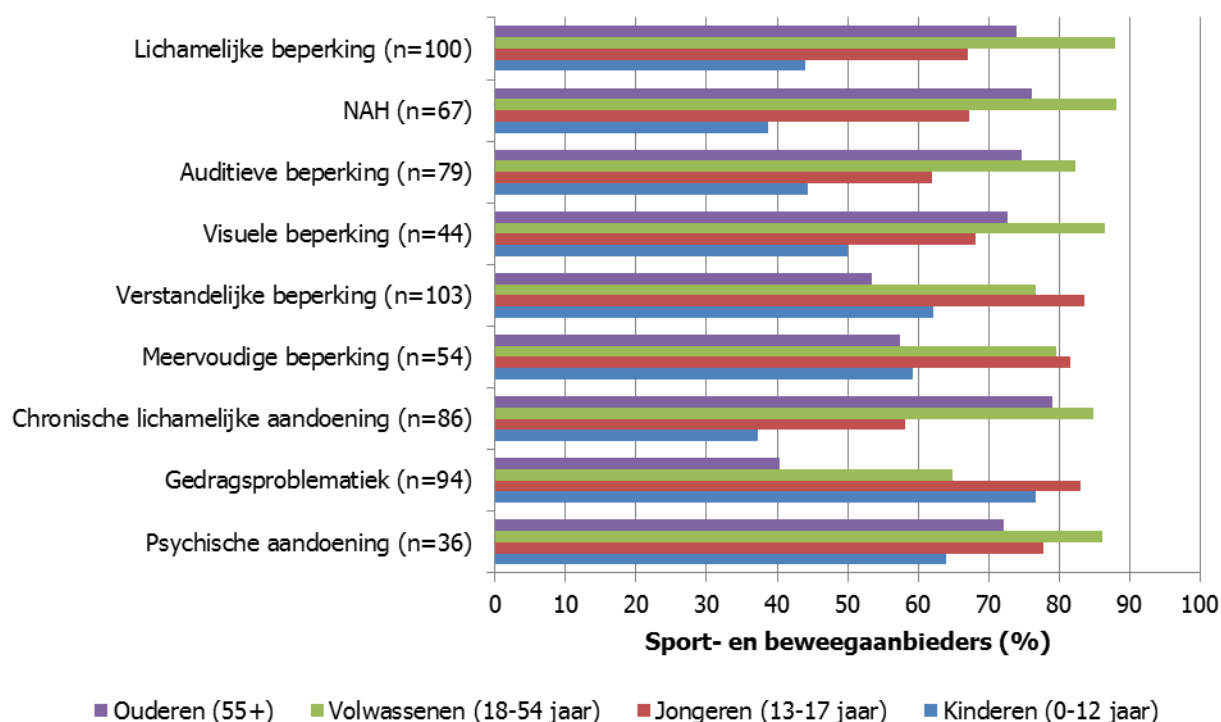
De beschikbaarheid van speciaal opgeleid kader en vrijwilligers die ingezet kunnen worden bij het sporten/bewegen van mensen met een beperking is weergegeven in figuur 4.4. Bij de verschillende doelgroepen geeft een kwart tot een derde van de aanbieders aan geen speciaal opgeleid kader en vrijwilligers te hebben die ingezet kunnen worden bij het sporten/bewegen van mensen met een beperking. Bij de doelgroep auditieve beperking is dit meer dan de helft. Tussen de 25,3% (auditieve beperking) en 55,6% (meervoudige beperking) van de aanbieders heeft de beschikking over speciaal opgeleid kader. De beschikbaarheid van vrijwilligers is lager: tussen de 16,3% (chronische lichamelijke aandoening) en 38,9% (meervoudige beperking) van de aanbieders kan vrijwilligers inzetten. Buiten kader en vrijwilligers zet een klein deel bijvoorbeeld fysiotherapeuten, oefentherapeuten, ouders en schooldocenten in om mensen met een beperking te begeleiden (categorie 'anders').

Figuur 4.4: Beschikbaarheid speciaal opgeleid kader en vrijwilligers bij sporten/bewegen van mensen met een beperking

Als wordt gekeken naar het aanbod per leeftijdsgroep dan is er bij bijna alle doelgroepen het meeste aanbod voor volwassenen (18-54 jaar). Een uitzondering hierop vormen de doelgroepen verstandelijke beperking, meervoudige beperking en gedragsproblematiek. Daar is het aanbod het grootst voor jongeren (13-17 jaar). In verhouding is er minder aanbod voor kinderen (0-12 jaar) en ouderen (55+ jaar) met een beperking. Dit kan echter wel per doelgroep verschillen. Zo is er (ten opzichte van de andere leeftijdsgroepen) bijvoorbeeld relatief veel aanbod voor kinderen met gedragsproblematiek en ouderen met een chronische lichamelijke aandoening (zie figuur 4.5).

Figuur 4.5: Aanbod per leeftijdsgroep

Daarnaast is geïnventariseerd welke sport- en beweegactiviteiten per doelgroep worden aangeboden en of deze op reguliere wijze of in aangepaste vorm worden aangeboden. In aangepaste vorm wil zeggen in een rolstoel, met aangepaste (sport)middelen, met aangepaste spelregels en/of in een speciaal voor de doelgroep georganiseerde competitie. Voorbeelden van aangepaste sport- of beweegactiviteiten zijn: Zitvolleybal, boccia, hardlopen met een buddy (running blind) en G-atletiek.

Voor mensen met een lichamelijke beperking zijn er de meeste soort sport- en beweegactiviteiten (80), voor de doelgroep met psychische aandoeningen het minst (44) (zie tabel 4.4).

Tabel 4.4: Aantal aanbieders en sport- en beweegactiviteiten per doelgroep

Doelgroep	Aanbieders (n)	Sport- en beweegactiviteiten regulier + aangepast (n)
Lichamelijke beperking	100	80
NAH	67	72
Auditieve beperking	79	67
Visuele beperking	44	46
Verstandelijke beperking	103	75
Meervoudige beperking	54	48
Chronische lichamelijke aandoening	86	74
Gedragsproblematiek	94	73
Psychische aandoening	36	44

De aangeboden sport- en beweegactiviteiten per doelgroep worden weergegeven in de tabellen 4.5-4.13. Voorbeelden van sport- of beweegactiviteiten die vaak terugkomen in de top drie zijn fitness en zwemmen, al dan niet in aangepaste vorm.

Tabel 4.5: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een lichamelijke beperking (n=100)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Fitness regulier	12	Zaalvoetbal regulier	2
Zwemmen aangepast	12	Aquafitness/aquajogging/aquapower/ aquarobics/aquaspinning aangepast	1
Zwemmen regulier	10	Aquafitness/aquajogging/aquapower/ aquarobics/aquaspinning regulier	1
Fitness aangepast	9	Atletiek aangepast	1
Veldvoetbal aangepast	8	Bankdrukken regulier	1
Tennis regulier	7	Beachvolleybal regulier	1
Wandelsport regulier	7	Biljart/poolbiljart/snooker aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	6	Biljart/poolbiljart/snooker regulier	1
Handboogschieten regulier	5	Boccia	1
Jeu de boules regulier	5	Bootcamp regulier	1
Medisch sporten/bewegen	5	Bowling aangepast	1
Veldvoetbal regulier	5	Dammen regulier	1
Wandelsport aangepast	5	Fietsen regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	4	Frisbee aangepast	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	4	Golf aangepast	1
Basketbal aangepast	4	Handboogschieten aangepast	1
Duiken/snorkelen aangepast	4	Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	1
Duiken/snorkelen regulier	4	Hardlopen/joggen/trimmen regulier	1
Hockey aangepast	4	Honkbal/softbal aangepast	1
Sport/spel en bewegen regulier	4	Honkbal/softbal regulier	1
Badminton aangepast	3	Judo aangepast	1
Badminton regulier	3	Kanovaren aangepast	1
Bewegen in het water	3	Kanovaren regulier	1
Paardensport aangepast	3	Kegelen aangepast	1
Tafeltennis regulier	3	Kegelen regulier	1
Tennis aangepast	3	Modelauto racen regulier	1
Bewegingsleer aangepast	2	Roeien aangepast	1
Bewegingsleer regulier	2	Roeien regulier	1
Bridge regulier	2	Schaken aangepast	1
Dansen aangepast	2	Sjoelen aangepast	1
Dansen regulier	2	Sjoelen regulier	1
Golf regulier	2	Skeeleren/skaten regulier	1
Paardensport regulier	2	Skiën/langlaufen/snowboarden regulier	1
Schaken regulier	2	Stand up paddling regulier	1
Schietsport regulier	2	Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	1
Skiën/langlaufen/snowboarden aangepast	2	Waterbasketbal	1
Sport/spel en bewegen aangepast	2	Zaalvoetbal aangepast	1
Squash regulier	2	Zaalvolleybal aangepast	1
Tafeltennis aangepast	2	Zaalvolleybal regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	2	Zeilen/surfen aangepast	1

Tabel 4.6: Sport- en beweegaanbod voor mensen met NAH (n=67)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Fitness aangepast	10	Boccia	1
Fitness regulier	9	Bootcamp aangepast	1
Zwemmen aangepast	9	Bridge regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	7	Dammen regulier	1
Veldvoetbal aangepast	6	Dynamic tennis regulier	1
Wandelsport regulier	6	Fietsen regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	4	Golf regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	4	Handboogschieten regulier	1
Badminton regulier	4	Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	1
Bewegingsleer aangepast	4	Hardlopen/joggen/trimmen regulier	1
Dansen aangepast	4	Hockey aangepast	1
Paardensport aangepast	4	Honkbal/softbal aangepast	1
Sport/spel en bewegen regulier	4	Honkbal/softbal regulier	1
Veldvoetbal regulier	4	Judo aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	4	Kanovaren aangepast	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning regulier	3	Kanovaren regulier	1
Bewegen in het water	3	Paardensport regulier	1
Bewegingsleer regulier	3	Roeien aangepast	1
Bootcamp regulier	3	Roeien regulier	1
Dansen regulier	3	Schaatsen aangepast	1
Jeu de boules regulier	3	Schietsport regulier	1
Medisch sporten/bewegen	3	Scouting aangepast	1
Sport/spel en bewegen aangepast	3	Skeeleren/skaten aangepast	1
Squash regulier	3	Skeeleren/skaten regulier	1
Tennis regulier	3	Skiën/langlaufen/snowboarden regulier	1
Wandelsport aangepast	3	Sportinstuif aangepast	1
Bowling aangepast	2	Sportinstuif regulier	1
Duiken/snorkelen aangepast	2	Stand up paddling regulier	1
Gymnastiek/turnen aangepast	2	Tafeltennis aangepast	1
Gymnastiek/turnen regulier	2	Tafeltennis regulier	1
Skiën/langlaufen/snowboarden aangepast	2	Tennis aangepast	1
Aikido regulier	1	Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning aangepast	1	Zaalvoetbal regulier	1
Badminton aangepast	1	Zaalvolleybal aangepast	1
Bankdrukken regulier	1	Zeilen/surfen regulier	1
Basketbal aangepast	1	Zwemmen regulier	1

Tabel 4.7: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een auditieve beperking (n=79)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Fitness aangepast	7	Bewegingsleer aangepast	1
Veldvoetbal aangepast	7	Biljart/poolbiljart/snooker regulier	1
Wandelsport regulier	7	Boccia	1
Zwemmen regulier	7	Bootcamp regulier	1
Fitness regulier	6	Bowling aangepast	1
Jeu de boules regulier	5	Bowling regulier	1
Zwemmen aangepast	5	Bowls regulier	1
Paardensport aangepast	4	Bridge regulier	1
Veldvoetbal regulier	4	Dammen regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	4	Dansen regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	3	Frisbee regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	3	Gymnastiek/turnen aangepast	1
Badminton regulier	3	Handbal regulier	1
Dansen aangepast	3	Hardlopen/joggen/trimmen regulier	1
Sport/spel en bewegen aangepast	3	Judo aangepast	1
Tennis regulier	3	Kanovaren regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	3	Korfbal aangepast	1
Bewegingsleer regulier	2	Medisch sporten/bewegen	1
Duiken/snorkelen aangepast	2	Modelauto racen regulier	1
Duiken/snorkelen regulier	2	Paardensport regulier	1
Handboogschieten regulier	2	Roeien aangepast	1
Judo regulier	2	Roeien regulier	1
Korfbal regulier	2	Rugby regulier	1
Skiën/langlaufen/snowboarden aangepast	2	Schaatsen aangepast	1
Sport/spel en bewegen regulier	2	Schaken aangepast	1
Squash regulier	2	Schaken regulier	1
Tafeltennis regulier	2	Schietsport regulier	1
Wandelsport aangepast	2	Scouting aangepast	1
Zaalvolleybal regulier	2	Sjoelen regulier	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning aangepast	1	Skeeleren/skaten aangepast	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning regulier	1	Skiën/langlaufen/snowboarden regulier	1
Basketbal aangepast	1	Tafeltennis aangepast	1
Beachvolleybal regulier	1	Twirling regulier	1
Bewegen in het water	1		

Tabel 4.8: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een visuele beperking (n=44)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Zwemmen aangepast	7	Bowling aangepast	1
Fitness aangepast	6	Dammen regulier	1
Fitness regulier	5	Dansen regulier	1
Duiken/snorkelen regulier	4	Gymnastiek/turnen aangepast	1
Zwemmen regulier	4	Hardlopen/joggen/trimmen regulier	1
Fietsen aangepast	3	Judo aangepast	1
Judo regulier	3	Kanovaren regulier	1
Paardensport aangepast	3	Medisch sporten/bewegen	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	3	Paardensport regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	2	Roeien aangepast	1
Bewegen in het water	2	Schaatsen aangepast	1
Dansen aangepast	2	Schaatsen regulier	1
Duiken/snorkelen aangepast	2	Schaken regulier	1
Roeien regulier	2	Schietsport aangepast	1
Skiën/langlaufen/snowboarden aangepast	2	Scouting aangepast	1
Sport/spel en bewegen aangepast	2	Skeeleren/skaten aangepast	1
Wandelsport regulier	2	Skiën/langlaufen/snowboarden regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	2	Sport/spel en bewegen regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	1	Squash regulier	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning aangepast	1	Tennis regulier	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning regulier	1	Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	1
Bewegingsleer aangepast	1	Veldvoetbal aangepast	1
Bewegingsleer regulier	1	Wandelsport aangepast	1

Tabel 4.9: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een verstandelijke beperking (n=103)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Zwemmen aangepast	13	Tafeltennis aangepast	2
Veldvoetbal aangepast	11	Tafeltennis regulier	2
Fitness aangepast	9	Wandelsport aangepast	2
Zwemmen regulier	9	Aikido regulier	1
Hockey aangepast	8	Aquafitness/aquajogging/aquapower/ aquarobics/aquaspinning regulier	1
Dansen aangepast	7	Bewegen in het water	1
Fitness regulier	7	Biljart/poolbiljart/snooker aangepast	1
Sport/spel en bewegen aangepast	6	Bootcamp aangepast	1
Gymnastiek/turnen aangepast	5	Bootcamp regulier	1
Hockey regulier	5	Dammen regulier	1
Paardensport aangepast	5	Darts aangepast	1
Sport/spel en bewegen regulier	5	Duiken/snorkelen aangepast	1
Tennis regulier	5	Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	1
Veldvoetbal regulier	5	Honkbal/softbal regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	4	Jeu de boules aangepast	1
Bewegingsleer regulier	4	Jeu de boules regulier	1
Dansen regulier	4	Kanovaren regulier	1
Judo aangepast	4	Karting aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	4	Kegelen aangepast	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	3	Kegelen regulier	1
Atletiek aangepast	3	Korfbal regulier	1
Atletiek regulier	3	Medisch sporten/bewegen	1
Bewegingsleer aangepast	3	Modelauto racen regulier	1
Bowling aangepast	3	Schaatsen aangepast	1
Judo regulier	3	Scouting aangepast	1
Tennis aangepast	3	Skeeleren/skaten aangepast	1
Wandelsport regulier	3	Skiën/langlaufen/snowboarden regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	3	Sportinstuif aangepast	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/ aquarobics/aquaspinning aangepast	2	Sportinstuif regulier	1
Badminton aangepast	2	Stand up paddling regulier	1
Basketbal aangepast	2	Twirling regulier	1
Basketbal regulier	2	Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	1
Duiken/snorkelen regulier	2	Waterbasketbal	1
Gymnastiek/turnen regulier	2	Waterpolo aangepast	1
Korfbal aangepast	2	Wielersport regulier	1
Paardensport regulier	2	Zaalvoetbal regulier	1
Skiën/langlaufen/snowboarden aangepast	2	Zeilen/surfen regulier	1
Squash regulier	2		

Tabel 4.10: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een meervoudige beperking (n=54)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Zwemmen aangepast	9	Aquafitness/aquajogging/aquapower/ aquarobics/aquaspinning aangepast	1
Dansen aangepast	7	Badminton aangepast	1
Fitness aangepast	6	Bewegen in het water	1
Paardensport aangepast	6	Dammen regulier	1
Fitness regulier	5	Frisbee aangepast	1
Veldvoetbal aangepast	5	Gymnastiek/turnen regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	4	Hockey regulier	1
Gymnastiek/turnen aangepast	4	Kanovaren regulier	1
Hockey aangepast	4	Kegelen aangepast	1
Bewegingsleer aangepast	3	Kegelen regulier	1
Bewegingsleer regulier	3	Medisch sporten/bewegen	1
Duiken/snorkelen aangepast	3	Paardensport regulier	1
Sport/spel en bewegen aangepast	3	Schaatsen aangepast	1
Veldvoetbal regulier	3	Scouting aangepast	1
Wandelsport regulier	3	Skeeleren/skaten aangepast	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	2	Skiën/langlaufen/snowboarden regulier	1
Bowling aangepast	2	Tafeltennis aangepast	1
Dansen regulier	2	Tafeltennis regulier	1
Duiken/snorkelen regulier	2	Tennis regulier	1
Judo aangepast	2	Wandelsport aangepast	1
Skiën/langlaufen/snowboarden aangepast	2	Waterbasketbal	1
Sport/spel en bewegen regulier	2	Waterpolo aangepast	1
Tennis aangepast	2	Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	2	Zwemmen regulier	1

Tabel 4.11: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een chronische lichamelijke aandoening (n=86)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Fitness regulier	14	Tafeltennis aangepast	2
Fitness aangepast	12	Tennis regulier	2
Zwemmen aangepast	12	Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	2
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	9	Veldvoetbal aangepast	2
Sport/spel en bewegen aangepast	7	Zaalvolleybal aangepast	2
Bewegingsleer aangepast	6	Aikido regulier	1
Sport/spel en bewegen regulier	6	Bankdrukken regulier	1
Wandelsport regulier	6	Basketbal regulier	1
Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	5	Bootcamp aangepast	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	5	Bowling aangepast	1
Badminton regulier	5	Bridge regulier	1
Wandelsport aangepast	5	Curling aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	5	Dammen regulier	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning regulier	4	Dansen aangepast	1
Badminton aangepast	4	Dynamic tennis regulier	1
Bewegen in het water	4	Fietsen regulier	1
Bewegingsleer regulier	4	Frisbee aangepast	1
Bootcamp regulier	4	Golf regulier	1
Dansen regulier	4	Gymnastiek/turnen aangepast	1
Handboogschieten regulier	4	Handboogschieten aangepast	1
Jeu de boules regulier	4	Hardlopen/joggen/trimmen regulier	1
Paardensport aangepast	4	Hockey regulier	1
Veldvoetbal regulier	4	Judo regulier	1
Duiken/snorkelen aangepast	3	Kanovaren regulier	1
Medisch sporten/bewegen	3	Midgetgolf regulier	1
Squash regulier	3	Roeien aangepast	1
Tafeltennis regulier	3	Schaken aangepast	1
Zwemmen regulier	3	Schaken regulier	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning aangepast	2	Schietsport regulier	1
Basketbal aangepast	2	Skeeleren/skaten regulier	1
Duiken/snorkelen regulier	2	Skiën/langlaufen/snowboarden regulier	1
Gymnastiek/turnen regulier	2	Sportinstuif aangepast	1
Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	2	Sportinstuif regulier	1
Hockey aangepast	2	Squash aangepast	1
Paardensport regulier	2	Twirling regulier	1
Roeien regulier	2	Waterbasketbal	1
Skiën/langlaufen/snowboarden aangepast	2	Zaalvoetbal regulier	1

Tabel 4.12: Sport- en beweegaanbod voor mensen met gedragsproblematiek (n=94)

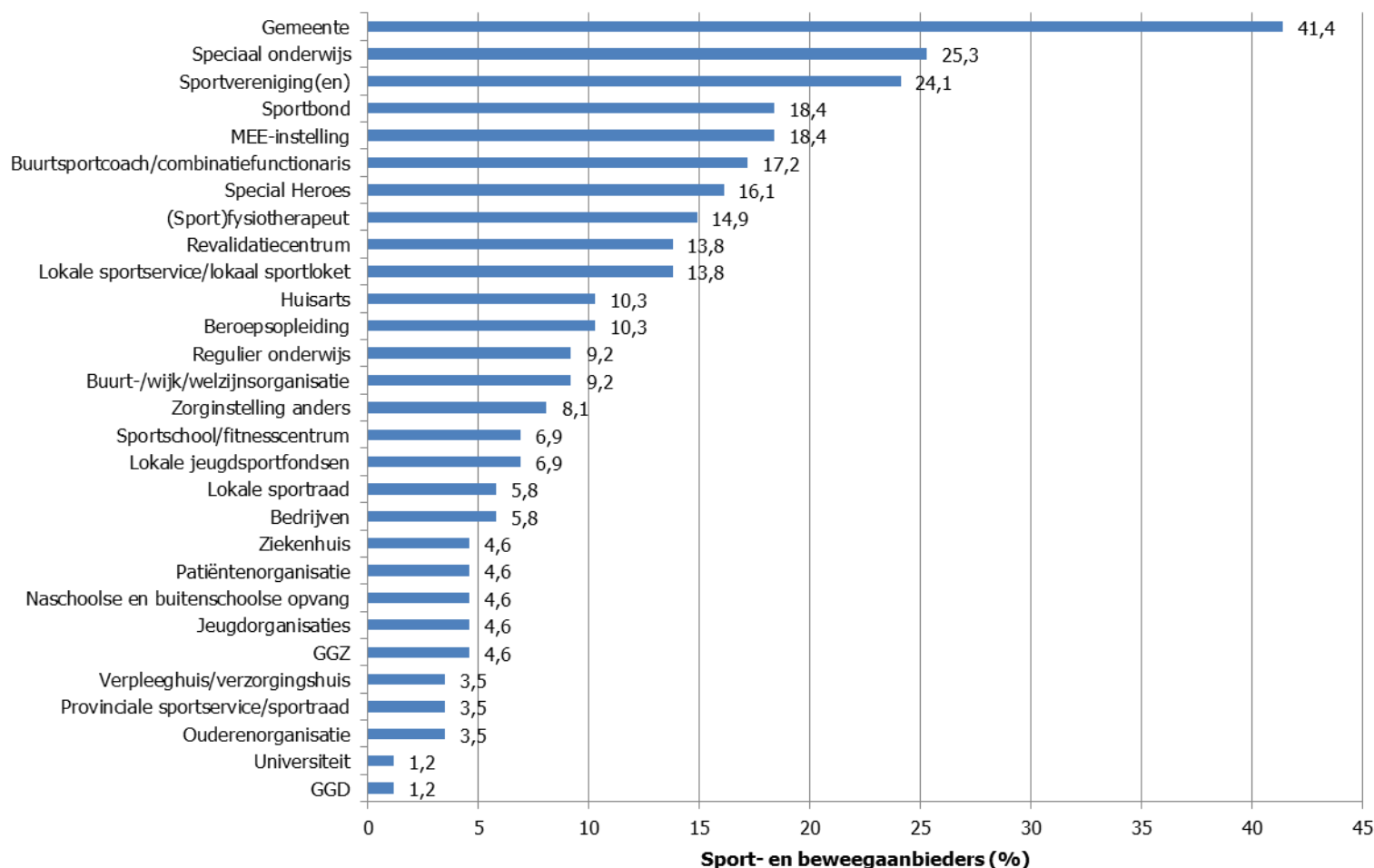
Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Veldvoetbal aangepast	11	Paardensport regulier	2
Zwemmen aangepast	9	Rugby regulier	2
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	7	Skiën/langlaufen/snowboarden aangepast	2
Fitness aangepast	7	Tafeltennis regulier	2
Fitness regulier	7	Tennis aangepast	2
Sport/spel en bewegen regulier	7	Tennis regulier	2
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	6	Wandelsport aangepast	2
Atletiek regulier	5	Aikido regulier	1
Bewegingsleer aangepast	5	Biljart/poolbiljart/snooker aangepast	1
Dansen regulier	5	Boccia	1
Paardensport aangepast	5	Bootcamp regulier	1
Sport/spel en bewegen aangepast	5	Darts aangepast	1
Veldvoetbal regulier	5	Fietsen regulier	1
Wandelsport regulier	5	Freerunning/parkour aangepast	1
Zwemmen regulier	5	Handbal regulier	1
Bewegingsleer regulier	4	Handboogschieten regulier	1
Dansen aangepast	4	Hardlopen/joggen/trimmen aangepast	1
Gymnastiek/turnen aangepast	4	Hardlopen/joggen/trimmen regulier	1
Hockey aangepast	4	Honkbal/softbal regulier	1
Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	4	Karting aangepast	1
Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	3	Kegelen aangepast	1
Basketbal regulier	3	Kegelen regulier	1
Bootcamp aangepast	3	Klimsport/bergwandelen regulier	1
Hockey regulier	3	Schaken regulier	1
Judo regulier	3	Scouting aangepast	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	3	Scouting regulier	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning aangepast	2	Skiën/langlaufen/snowboarden regulier	1
Atletiek aangepast	2	Sportinstuif aangepast	1
Basketbal aangepast	2	Sportinstuif regulier	1
Bewegen in het water	2	Squash regulier	1
Bowling aangepast	2	Tafeltennis aangepast	1
Duiken/snorkelen aangepast	2	Twirling regulier	1
Duiken/snorkelen regulier	2	Vecht- en verdedigingssporten overig aangepast	1
Gymnastiek/turnen regulier	2	Wielersport aangepast	1
Judo aangepast	2	Wielersport regulier	1
Kanovaren regulier	2	Zaalvoetbal regulier	1
Korfbal regulier	2		

Tabel 4.13: Sport- en beweegaanbod voor mensen met een psychische aandoening (n=36)

Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)	Sport-/beweegactiviteit	Aanbieders (n)
Yoga/tai chi/pilates/body balance regulier	7	Basketbal regulier	1
Fitness aangepast	5	Bootcamp aangepast	1
Zwemmen aangepast	5	Bowling aangepast	1
Fitness regulier	4	Bridge regulier	1
Paardensport aangepast	4	Duiken/snorkelen aangepast	1
Aerobics/steps/spinning/zumba aangepast	3	Gymnastiek/turnen aangepast	1
Bewegingsleer regulier	3	Handbal regulier	1
Sport/spel en bewegen aangepast	3	Judo aangepast	1
Wandelsport regulier	3	Judo regulier	1
Bewegen in het water	2	Kanovaren regulier	1
Bewegingsleer aangepast	2	Medisch sporten/bewegen	1
Dansen aangepast	2	Skiën/langlaufen/snowboarden regulier	1
Dansen regulier	2	Tafeltennis aangepast	1
Jeu de boules regulier	2	Tafeltennis regulier	1
Paardensport regulier	2	Tennis regulier	1
Skiën/langlaufen/snowboarden aangepast	2	Twirling regulier	1
Sport/spel en bewegen regulier	2	Vecht- en verdedigingssporten overig regulier	1
Veldvoetbal aangepast	2	Veldvoetbal regulier	1
Yoga/tai chi/pilates/body balance aangepast	2	Wandelsport aangepast	1
Aerobics/steps/spinning/zumba regulier	1	Wielersport aangepast	1
Aquafitness/aquajogging/aquapower/aquarobics/aquaspinning aangepast	1	Wielersport regulier	1
Basketbal aangepast	1	Zwemmen regulier	1

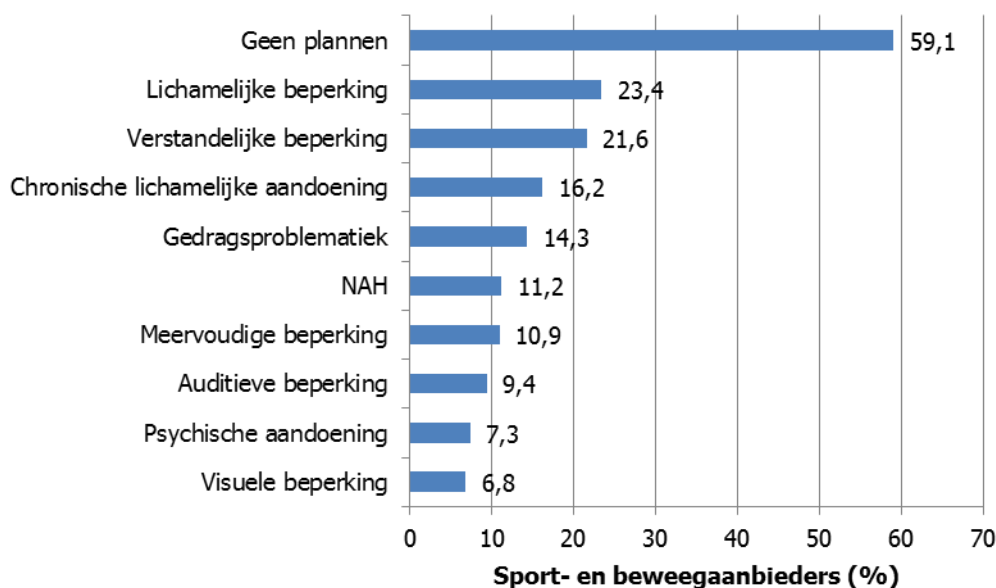
Om de eerdergenoemde sport- en beweegactiviteiten voor mensen met een beperking te kunnen verzorgen, werkt 40,7% (n=87) van de aanbieders samen met andere partijen. De drie meest voorkomende samenwerkingspartners zijn de gemeente (41,4%), het speciaal onderwijs (25,3%) en (andere) sportverenigingen (24,1%) (zie figuur 4.6).

Figuur 4.6: Samenwerking met andere partijen (n=87)

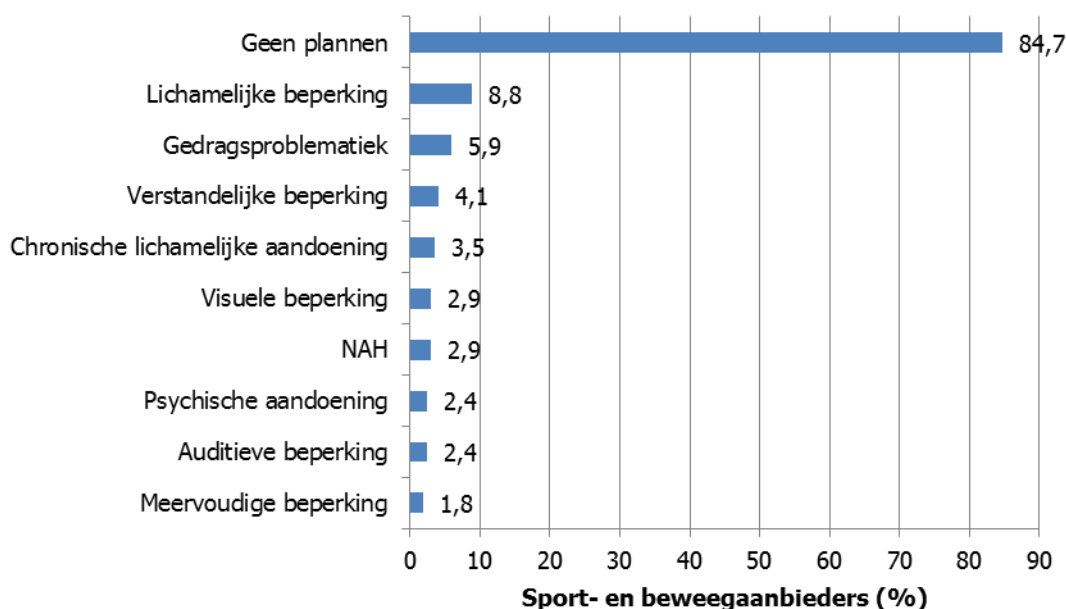
Aan alle sport- en beweegaanbieders (n=384) is gevraagd of zij plannen hebben om (meer) mensen met een beperking binnen hun vereniging of organisatie te laten sporten of bewegen. Een meerderheid (59,1%) heeft hiervoor echter geen plannen. De overige 40,9% die wel meer mensen met een beperking wil bedienen richt zich met name op mensen met een lichamelijk beperking (23,4%) en verstandelijke beperking (21,6%) (zie figuur 4.7).

Figuur 4.7: Plannen om meer mensen met een beperking te laten sporten/bewegen binnen vereniging/organisatie: alle aanbieders (n=384)

Als alleen wordt gekeken naar de aanbieders zonder aanbod voor mensen met een beperking (n=170) dan heeft een veel groter deel (84,7%) geen plannen om meer mensen met een beperking binnen hun vereniging of organisatie te laten sporten of bewegen (zie figuur 4.8).

Figuur 4.8: Plannen om meer mensen met een beperking te laten sporten/bewegen binnen vereniging/organisatie: aanbieders zonder aanbod voor mensen met een beperking (n=170)

De sport- en beweegaanbieders die wel meer mensen met een beperking willen laten sporten en bewegen binnen hun vereniging of organisatie staan in het algemeen open voor deze doelgroep en willen graag naar mogelijkheden kijken om deze mensen op te nemen. Zij zijn op zoek naar nieuwe leden/deelnemers voor hun bestaande activiteiten, teams of groepen. Bijvoorbeeld voor het G-voetbal en rolstoelhockey. Daarnaast zijn er plannen om nieuwe activiteiten op te starten, zoals G-korfbal en een rollatorwandclub voor senioren. Niet alle aanbieders gaan echter actief werven en een aantal geeft ook aan dat opname van mensen met een beperking wel afhankelijk is van de mogelijkheden (accommodatie, sport, begeleiding) van de vereniging/organisatie.

De belangrijkste redenen om niet meer mensen met een beperking te laten sporten en bewegen binnen de vereniging of organisatie zijn:

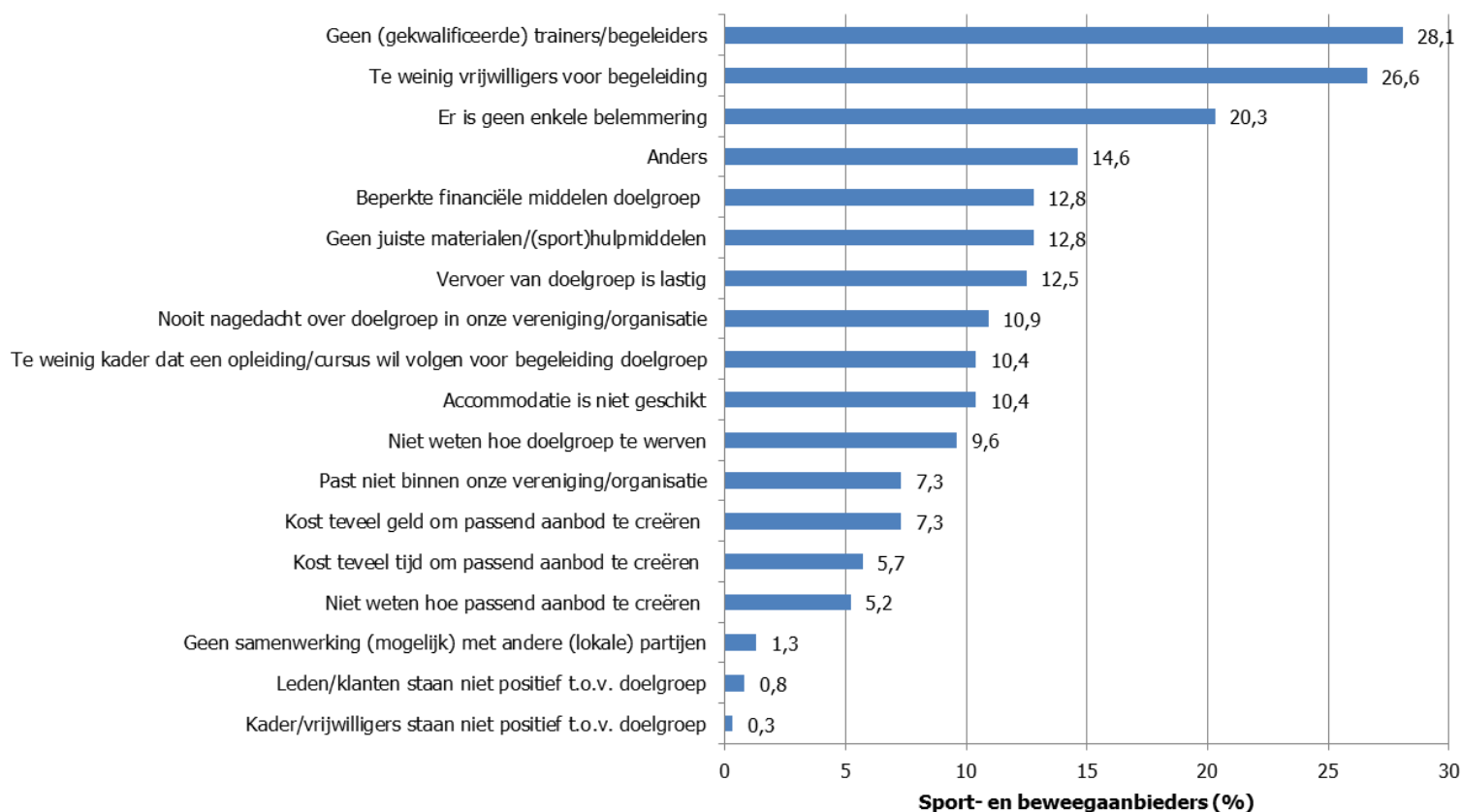
- Onvoldoende (geschikte/kwalificeerde) begeleiders/vrijwilligers om mensen met een beperking te begeleiden.
- Geen mogelijkheid tot uitbreiding (kleine vereniging of juist een grote vereniging met veel leden).
- Er zijn (nog) geen concrete plannen.
- Er is nog niet over deze doelgroep nagedacht binnen de vereniging/organisatie.
- Accommodatie is niet geschikt voor mensen met een beperking.
- Sport is niet geschikt voor (bepaalde doelgroepen) mensen met een beperking.
- Geen vraag naar sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking.
- Er is al aanbod voor mensen met een beperking en dit is voldoende/er kan niet meer uitgebreid worden.
- Er is al (ander) aanbod voor mensen met een beperking in de omgeving.
- Onvoldoende financiële middelen om aanbod uit te breiden.

Daarnaast wordt ook door deze verenigingen/organisaties aangegeven:

- Iedereen is welkom, ook mensen met een beperking, maar er wordt niet actief geworven.
- Iedereen is welkom, ook mensen met een beperking, maar er is geen specifiek aanbod/aparte groep.

Ook de belemmeringen die de sport- en beweegaanbieders benoemen om meer mensen met een beperking op te nemen komen hiermee overeen (zie figuur 4.9). De grootste belemmeringen zijn een gebrek aan (gekwificeerde) trainers/begeleiders (28,1%) en vrijwilligers (26,6%). Overigens ziet twee tiende van de aanbieders geen belemmeringen.

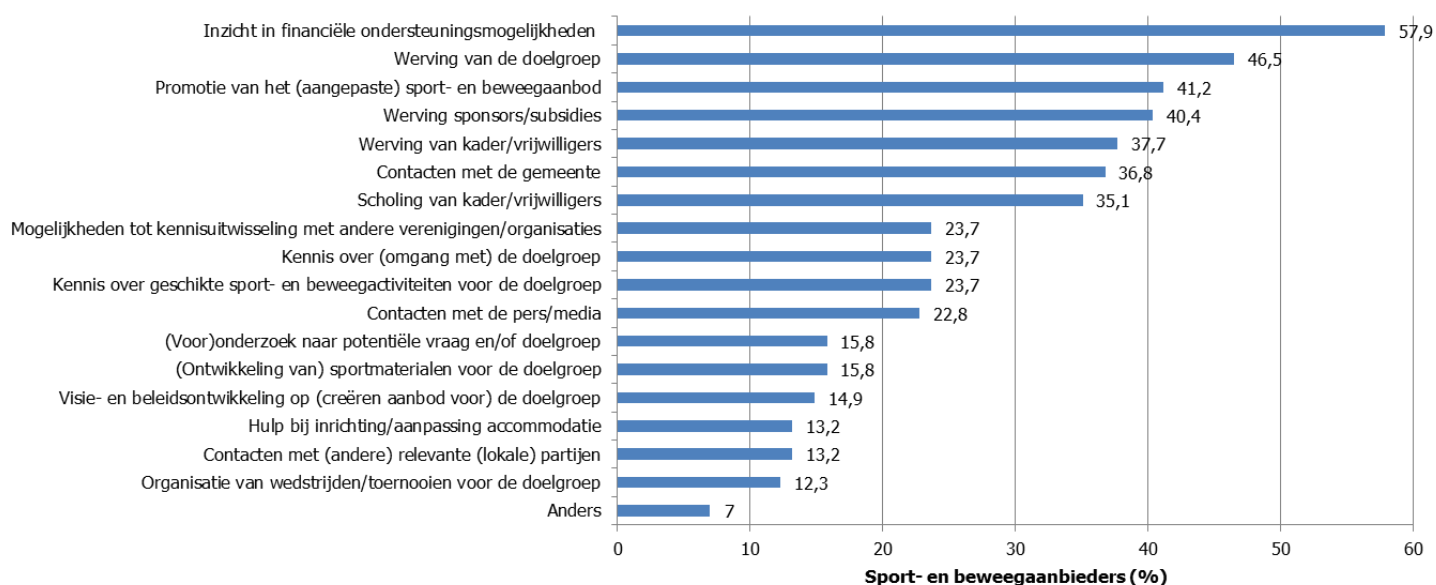
Figuur 4.9: Belemmeringen om meer mensen met een beperking te laten sporten/bewegen bij sport-/beweegaanbieder (n=384)

Van alle aanbieders (n=384) geeft bijna een derde (29,7%) aan behoefte te hebben aan ondersteuning als het gaat om het aanbieden van sport- en beweegactiviteiten voor mensen met een beperking, iets meer dan een derde (36,5%) heeft geen ondersteuning nodig. De overige 33,9% geeft aan dat dit niet van toepassing is omdat ze toch geen activiteiten gaan aanbieden voor mensen met een beperking.

Van de aanbieders die behoefte hebben aan ondersteuning (n=114) wil meer dan de helft ondersteuning op het gebied van inzicht in financiële ondersteuningsmogelijkheden (57,9%). Daarnaast wil meer dan een derde ondersteuning op het gebied van werving van de doelgroep (46,5%), promotie van het (aangepaste) sportaanbod (41,2%), werving van sponsors en subsidies (40,4%), werving van kader/vrijwilligers (37,7%), contacten met de gemeente (36,8%) en scholing van kader en vrijwilligers (35,1%) (zie figuur 4.10).

Figuur 4.10: Ondersteuningsbehoefte bij aanbieden sport- en beweegactiviteiten voor mensen met een beperking (n=114)

5 (Mis)match tussen vraag en aanbod in Noord-Brabant

In dit laatste hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen uit de voorgaande hoofdstukken kort samengevat. Daarnaast wordt gekeken naar de (mis)match tussen vraag en aanbod en een aantal (voorzichtige) conclusies getrokken.

Potentiële vraag naar sport en bewegen voor mensen met een beperking in Noord-Brabant (hoofdstuk 2)

- Voor het bepalen van de omvang van de doelgroep mensen met een beperking in Noord-Brabant is gebruik gemaakt van bestaande onderzoeken en registraties. De aantallen betreffen dan ook indicaties.
- Onder volwassenen is de omvang het grootst (>185.000 inwoners) bij de volgende beperkingen: Chronische aandoening (1.138.193), psychische aandoening (770.299) en motorische beperking (185.918) (zie ook tabel 5.1).
- Onder de jeugd is de omvang het grootst (>23.000 inwoners) bij de volgende beperkingen: Chronische aandoening (78.366), psychische aandoening (33.828, 5.198 cluster 4-onderwijs) en gedragsproblematiek (23.145, 5.198 cluster 4-onderwijs) (zie ook tabel 5.1).
- De cijfers (percentages) van mensen met een beperking wijken niet veel af van landelijke cijfers. Noord-Brabant lijkt daarmee gemiddeld te scoren als het gaat om het percentage mensen met een beperking. Overigens kunnen er regionaal of op gemeenteniveau wel verschillen zijn met landelijk.

Beweeg- en sportgedrag van volwassenen met een beperking in Noord-Brabant (hoofdstuk 3)

- Cijfers over het beweeg- en sportgedrag van volwassenen met en zonder een beperking zijn gepresenteerd op GGD-regio niveau.
- Het algemene beeld is dat volwassenen met een beperking minder vaak voldoen aan de beweegnormen en minder vaak wekelijks deelnemen aan sport dan volwassenen zonder beperkingen. De percentages verschillen van landelijke cijfers: soms zijn ze (iets) hoger, soms (iets) lager. Hierbij zijn er verschillen te zien, zowel binnen als tussen GGD regio's.

Sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking in Noord-Brabant (hoofdstuk 4)

- Onder ruim 3.000 sport- en beweegaanbieders in Noord-Brabant is een online vragenlijst uitgezet met vragen over het sport- en beweegaanbod dat zij hebben voor mensen met een beperking, het aantal leden met een beperking, samenwerking met andere partijen en belemmeringen en behoeften als het gaat om het aanbieden van activiteiten voor mensen met een beperking. In totaal hebben 384 aanbieders de vragenlijst volledig ingevuld.
- Deze 384 aanbieders bieden gezamenlijk 79 verschillende sport- en beweegactiviteiten aan.
- Van de 384 aanbieders heeft iets meer dan de helft (55,7%, n=214 aanbieders) aanbod voor mensen met een beperking.
- De aanbieders met aanbod voor mensen met een beperking richten zich met name (>22%) op mensen met een verstandelijke beperking (26,8%, n=103), lichamelijke (motorische) beperking (26,0%, n=100), gedragsproblematiek (24,5%, n=94) en chronische lichamelijke aandoening (22,4%, n=86). De meeste verschillende sport- en beweegactiviteiten (regulier en aangepast) worden ook voor bovenstaande doelgroepen aangeboden: Lichamelijke (motorische) beperking (80), verstandelijke beperking (75), chronische lichamelijke aandoening (74) en gedragsproblematiek (73) (zie ook tabel 5.1).
- Mensen met een beperking nemen met name deel aan het reguliere aanbod of er is een aparte groep/apart team aanwezig waarin mensen met verschillende beperkingen samen sporten of bewegen.

- Bij de verschillende doelgroepen geeft een kwart tot een derde van de aanbieders aan geen speciaal opgeleid kader en vrijwilligers te hebben die ingezet kunnen worden bij het sporten/bewegen van mensen met een beperking. Bij de doelgroep auditieve beperking is dit meer dan de helft. Tussen de 25,3% (auditieve beperking) en 55,6% (meervoudige beperking) van de aanbieders heeft de beschikking over speciaal opgeleid kader. De beschikbaarheid van vrijwilligers is lager: tussen de 16,3% (chronische lichamelijke aandoening) en 38,9% (meervoudige beperking) van de aanbieders kan vrijwilligers inzetten. Buiten kader en vrijwilligers zet een klein deel bijvoorbeeld fysiotherapeuten, oefentherapeuten, ouders en schooldocenten in om mensen met een beperking te begeleiden.
- Als wordt gekeken naar het aanbod per leeftijdsgroep dan is er bij bijna alle doelgroepen het meeste aanbod voor volwassenen (18-54 jaar). Een uitzondering hierop vormen de doelgroepen verstandelijke beperking, meervoudige beperking en gedragsproblematiek. Daar is het aanbod het grootst voor jongeren (13-17 jaar). In verhouding is er minder aanbod voor kinderen (0-12 jaar) en ouderen (55+ jaar) met een beperking. Dit kan echter wel per doelgroep verschillen. Zo is er (ten opzichte van de andere leeftijdsgroepen) bijvoorbeeld relatief veel aanbod voor kinderen met gedragsproblematiek en ouderen met een chronische lichamelijke aandoening
- Bij de kinderen (0-12 jaar) zijn de groepen lichamelijke (motorische) beperking (945), chronische lichamelijke aandoening (560) en gedragsproblematiek (314) het meest vertegenwoordigd onder leden met een beperking. De groep kinderen met een visuele beperking (10) lijkt het kleinst te zijn (zie ook tabel 5.1).
- Bij jongeren (13-17 jaar) zijn de grootste aantallen leden met een beperking te vinden bij de groepen gedragsproblematiek (870), verstandelijke beperking (373) en lichamelijke (motorische) beperking (214). Hier is de groep jongeren met een auditieve beperking (10) het kleinst (zie ook tabel 5.1).
- Bij de volwassenen (18+ jaar) zijn de groepen chronische lichamelijke aandoening (1.745), lichamelijke (motorische) beperking (1.424) en verstandelijke beperking (1.035) het meest vertegenwoordigd onder leden met een beperking. Hier is de groep visuele beperking (128) het kleinst (zie ook tabel 5.1).
- In het algemeen zijn er meer volwassen leden met een beperking dan kinderen of jongeren met een beperking. Een uitzondering hierop vormt de doelgroep gedragsproblematiek (zie ook tabel 5.1).
- Voor bijna alle beperkingen en leeftijdsgroepen lijken er meer mannelijke leden te zijn dan vrouwelijke leden. Vooral bij de doelgroep gedragsproblematiek is dit verschil groot. Bij de groepen auditieve beperking en visuele beperking is er weinig onderscheid tussen mannen en vrouwen of zijn de cijfers net andersom (d.w.z. vrouwen in de meerderheid).
- Van de aanbieders met aanbod voor mensen met een beperking werkt 40,7% samen met andere partijen om activiteiten voor de doelgroep te kunnen aanbieden. De drie meest voorkomende samenwerkingspartners zijn de gemeente (41,4%), het speciaal onderwijs (25,3%) en (andere) sportverenigingen (24,1%).
- Van de 384 aanbieders heeft 59,1% geen plannen om meer mensen met een beperking binnen de vereniging/organisatie te laten sporten of bewegen. De overige 40,9% die wel meer mensen met een beperking wil bedienen richt zich met name (>20%) op mensen met een lichamelijke beperking (23,4%) en verstandelijke beperking (21,6%). Als alleen wordt gekeken naar de aanbieders zonder aanbod voor mensen met een beperking dan heeft zelfs 84,7% geen plannen om meer mensen met een beperking binnen de vereniging/organisatie te laten sporten of bewegen.
- Een gebrek aan (gekwalficeerde) trainers/begeleiders (28,1%) en vrijwilligers (26,6%) zijn de grootste belemmeringen als het gaat om het aanbieden van activiteiten voor mensen met een beperking. Twee tiende van de aanbieders ziet geen belemmeringen.
- Van de 384 aanbieders heeft 29,7% (n=114) behoefte aan ondersteuning als het gaat om het aanbieden van activiteiten voor mensen met een beperking (33,9% vindt deze vraag niet van toepassing omdat ze toch geen activiteiten voor mensen met een beperking gaan aanbieden). Meer dan de helft (57,9%) wil ondersteuning op het gebied van inzicht in financiële ondersteuningsmogelijkheden. Daarnaast wil meer dan een derde ondersteuning op het gebied van werving van de doelgroep (46,5%), promotie van het (aangepaste) sportaanbod (41,2%),

werving van sponsors en subsidies (40,4%), werving van kader/vrijwilligers (37,7%), contacten met de gemeente (36,8%) en scholing van kader en vrijwilligers (35,1%).

(Mis)match tussen vraag en aanbod in Noord-Brabant

In tabel 5.1 wordt de omvang van de doelgroep uitgezet ten opzichte van het sport- en beweegaanbod. Figuur 4.5 in hoofdstuk 4 geeft inzicht in de verdeling van het aanbod naar leeftijdsgroep.

De resultaten lijken erop te duiden dat de doelgroep jeugd (kinderen en jongeren) en volwassenen met een psychische aandoening absoluut gezien groot is, maar dat er in verhouding met de andere doelgroepen nog weinig sport- en beweegaanbod voor is. Ook lijkt dit te gelden voor jeugd (kinderen en jongeren) met een chronische aandoening. Van de aanbieders met aanbod voor mensen met een chronische aandoening richt maar 37,2% zich op kinderen (0-12 jaar) (zie figuur 4.5 in hoofdstuk 4). Ook lijken er weinig leden van 13-17 jaar met een chronische aandoening te zijn. Voor de doelgroep verstandelijke beperking is juist het omgekeerde te zien. Deze doelgroep is relatief klein in verhouding tot andere doelgroepen, maar er is (relatief) veel aanbod voor (in vergelijking met de andere doelgroepen).

Hierbij dienen meteen een tweetal kanttekeningen te worden gemaakt:

- Het is niet bekend in hoeverre de sport- en beweegaanbieders die de vragenlijst hebben ingevuld representatief zijn voor alle sport- en beweegaanbieders in Noord-Brabant.
- De doelgroepen psychische en chronische aandoening zijn heel divers. Voor sommige doelgroepen is speciale begeleiding nodig (tijdens het sporten en bewegen). Daarnaast zijn bepaalde aandoeningen niet altijd (direct) zichtbaar. Sport- en beweegaanbieders hebben mogelijk deze leden niet herkend en meegenomen in hun tellingen.

Met deze kanttekeningen in het achterhoofd worden (voorzichtig) de volgende conclusies getrokken:

- De doelgroep mensen met een beperking lijkt nog niet 'gewoon' te zijn bij sport- en beweegaanbieders in Noord-Brabant. Van de 384 ondervraagde aanbieders had toch een groot deel (n=170, 44,3%) geen aanbod voor mensen met een beperking. Daarnaast heeft iets meer dan de helft (59,1%) geen plannen om in de toekomst (meer) mensen met een beperking binnen hun vereniging of organisatie te laten sporten. Onder de aanbieders zonder aanbod voor mensen met een beperking is dit percentage zelfs 84,7%. Het is daarom belangrijk sport- en beweegaanbieders in Noord-Brabant te stimuleren ook deze doelgroep(en) te binden als lid of klant.
- Voor wat betreft het sport- en beweegaanbod zou wat meer gericht kunnen worden op de doelgroepen jeugd (kinderen en jongeren) en volwassenen met een psychische aandoening en jeugd (kinderen en jongeren) met een chronische aandoening. Dat is aan de andere kant ook lastig vanwege de diversiteit van deze groep en de speciale begeleiding die (soms) nodig is. Dit sluit deels aan bij het Sportplan Brabant 2016, waarin ook wordt gericht op de doelgroep mensen met een psychische beperking
- In dit onderzoek is niet gekeken naar de vindplaatsen (bijvoorbeeld zorginstellingen, revalidatiecentra) van de doelgroep. Het is belangrijk dat vindplaatsen aansluiten op de sport- en beweeglocaties (met aanbod voor mensen met een beperking) zodat mensen met een beperking dichtbij in hun buurt kunnen sporten en bewegen en de gezonde keuze de 'gemakkelijke' keuze wordt. Daarnaast lijken sport- en beweegaanbieders in Noord-Brabant nog weinig samen te werken met 'vindplaatsen' van de doelgroep. Daar liggen nog kansen. Door samen te werken met bijvoorbeeld revalidatiecentra of zorginstellingen kan de doelgroep makkelijk geworven worden. Daarnaast beschikken de specialisten/begeleiders daar over de nodige kennis om de doelgroep te begeleiden (bij het sporten en bewegen). Deze kennis ontbreekt juist bij (veel) sport- en beweegaanbieders. Een gebrek aan gekwalificeerde trainers/begeleiders en vrijwilligers zijn de grootste belemmeringen als het gaat om het aanbieden van sport- en beweegactiviteiten voor mensen met een beperking. De programma-organisatie Special Heroes¹ heeft veel ervaring met

¹ Vanaf 1 januari 2016 de rechtsopvolger van Stichting Onbeperkt Sportief.

het samenwerken met vindplaatsen van mensen met een beperking, bijvoorbeeld in het kader van de programma's Special Heroes, Revalidatie Sport en Bewegen en Zo kan het ook!. Een overzicht van belangrijke vindplaatsen in Noord-Brabant is bij de programma-organisatie beschikbaar.

- In dit onderzoek is niet gekeken naar de behoeften en wensen van mensen met een beperking als het gaat om sporten en bewegen. Inzicht daarin is belangrijk om sport- en beweegactiviteiten goed te laten aansluiten op de doelgroep. Welke sporten willen zij beoefenen? Zijn meer aangepaste activiteiten nodig of moet er een aparte groep/apart team voor mensen met een beperking opgezet worden? Of willen zij liever meedoen aan het reguliere aanbod? De resultaten kunnen gebruikt worden om te bepalen in welke bestaande activiteiten geïnvesteerd moet worden of welke nieuwe activiteiten opgestart moeten worden.
- Ondersteuning van sport- en beweegaanbieders is wenselijk als het gaat om het aanbieden van sport- en beweegactiviteiten voor mensen met een beperking. Ondersteuning is met name nodig op het gebied van (inzicht in) financiële mogelijkheden, werving van de doelgroep, promotie van het (aangepaste) sport- en beweegaanbod, werving en scholing van kader/vrijwilligers en het verkrijgen van contacten met de gemeente. Binnen het programma 'Grenzeloos Actief' worden regionale samenwerkingsverbanden in het kader van gehandicaptensport opgestart en uitgebreid (24). In de provincie Noord-Brabant is een verbinding met dit programma en tussen (regionale) partijen met veel expertise op het gebied van gehandicapten(sport), zoals Sportservice Noord-Brabant, de sportloketten aangepast sporten en vindplaatsen van de doelgroep, wenselijk. Juist deze verbinding met de samenwerkingsverbanden kan worden gebruikt om sport- en beweegaanbieders te ondersteunen. Denk daarbij aan kennisdeling over de doelgroep, werving van de doelgroep, promotie van het (aangepaste) sport- en beweegaanbod, scholing, etc.

Tabel 5.1: Samenvatting resultaten provincie Noord-Brabant: Omvang doelgroep versus sport- en beweegaanbod en leden

Doelgroep*	Indicatie omvang doelgroep ^(bron)	Aantal sport- en beweeg-aanbieders	Aantal sport- en beweeg-activiteiten (regulier + aangepast)	Doelgroep*	Aantal leden van aanbieders
Motorisch				Motorisch	
Jeugd	1.995 ⁽¹⁸⁾			Kinderen (0-12 jaar)	945
		100	80	Jongeren (13-17 jaar)	214
Volwassenen	185.918 ⁽¹²⁾			Volwassenen (18+)	1.424
Auditief				Auditief	
Jeugd	1.601 (inclusief visueel) ⁽¹⁸⁾			Kinderen (0-12 jaar)	38
		79	67	Jongeren (13-17 jaar)	10
Volwassenen	87.122 ⁽¹²⁾			Volwassenen (18+)	134
Visueel				Visueel	
Jeugd	1.601 (inclusief auditief) ⁽¹⁸⁾			Kinderen (0-12 jaar)	10
		44	46	Jongeren (13-17 jaar)	18
Volwassenen	122.916 ⁽¹²⁾			Volwassenen (18+)	128
Verstandelijk				Verstandelijk	
Jeugd	6.315 ⁽¹⁸⁾			Kinderen (0-12 jaar)	252
		103	75	Jongeren (13-17 jaar)	373
Volwassenen	20.620 ⁽²³⁾			Volwassenen (18+)	1.035
Meervoudig				Meervoudig	
Jeugd	1.127 ⁽¹⁸⁾			Kinderen (0-12 jaar)	77
		54	48	Jongeren (13-17 jaar)	55
Volwassenen	-			Volwassenen (18+)	374
Chronische aandoening				Chronische aandoening	
Jeugd	78.366 ⁽¹⁹⁾			Kinderen (0-12 jaar)	560
		86	74	Jongeren (13-17 jaar)	90
Volwassenen	1.138.193 ⁽¹²⁾			Volwassenen (18+)	1.745
Gedragsproblematiek				Gedragsproblematiek	
Jeugd	23.145, cluster 4: 5.198 ^(20, 22)			Kinderen (0-12 jaar)	314
		94	73	Jongeren (13-17 jaar)	870
Volwassenen	-			Volwassenen (18+)	448
Psychische aandoening				Psychische aandoening	
Jeugd	33.828, cluster 4: 5.198 ^(20, 22)			Kinderen (0-12 jaar)	103
		36	44	Jongeren (13-17 jaar)	16
Volwassenen	770.299 ⁽¹²⁾			Volwassenen (18+)	712

* De doelgroep NAH is in deze tabel niet meegenomen.

- Geen cijfers beschikbaar.

In top 3 grootste aantallen.

Referenties

- 1) Eime RM, Young JA, Harvey JT, Charity MJ, Payne WR: A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for adults: informing development of a conceptual model of health through sport. *Int J Behav Nutr Phys Act* 2013, 10:135.
- 2) Haskell WL, Lee IM, Pate RR, Powell KE, Blair SN, Franklin BA, Macera CA, Heath GW, Thompson PD, Bauman A: Physical activity and public health: updated recommendation for adults from the American College of Sports Medicine and the American Heart Association. *Med Sci Sports Exerc* 2007, 39:1423-1434.
- 3) Ströhle A: Physical activity, exercise, depression and anxiety disorders. *J Neural Transm* 2009, 116:777-784.
- 4) Warburton DE, Nicol CW, Bredin SS: Health benefits of physical activity: the evidence. *CMAJ* 2006, 174:801-809.
- 5) Bize R, Johnson JA, Plotnikoff RC: Physical activity level and health-related quality of life in the general adult population: a systematic review. *Prev Med* 2007, 45:401-415.
- 6) Gill JM, Cooper AR: Physical activity and prevention of type 2 diabetes mellitus. *Sports Med* 2008, 38:807-824.
- 7) Sofi F, Capalbo A, Cesari F, Abbate R, Gensini GF: Physical activity during leisure time and primary prevention of coronary heart disease: an updated meta-analysis of cohort studies. *Eur J Cardiovasc Prev Rehabil* 2008, 15:247-257.
- 8) Thune I, Furberg AS: Physical activity and cancer risk: dose-response and cancer, all sites and site-specific. *Med Sci Sports Exerc* 2001, 33:S530-S550.
- 9) Wendel-Vos GC, Schuit AJ, Feskens EJ, Boshuizen HC, Verschuren WM, Saris WH, Kromhout D: Physical activity and stroke. A meta-analysis of observational data. *Int J Epidemiol* 2004, 33:787-798.
- 10) Hildebrandt VH, Chorus AMJ, Stubbe JH. *Trendrapport Bewegen en Gezondheid 2008/2009*. Leiden: TNO Kwaliteit van Leven, 2010.
- 11) Von Heijden, A., van den Dool, R., van Lindert, C., Breedveld, K., (On)beperkt Sportief 2013 - Monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap. Utrecht: Mulier Instituut; 2013.
- 12) De Hollander, E.L., Milder, I.E., Proper, K.I. *Beweeg- en sportgedrag van mensen met een chronische aandoening of lichamelijke beperking*. Bilthoven: RIVM; 2015.
- 13) Physical Activity Guidelines Advisory Committee. *Physical Activity Guidelines Advisory Committee Report, 2008*. Washington, DC, U.S.: Department of Health and Human Services; 2008.
- 14) Provincie Noord-Brabant. *Sportplan 2016*. 's-Hertogenbosch: Provincie Noord-Brabant; 2016.
- 15) Zorgatlas:
<http://www.zorgatlas.nl/thema-s/gebiedsindelingen-en-topografie/gebiedsindelingen/ggd-regio-s>
- 16) Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS):
<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=03759NED&D1=0,15&D2=0-117&D3=0,101&D4=24&HDR=T&STB=G2,G3,G1&VW=T>
- 17) Woittiez I.B. (SCP), Ras M. (SCP), Putman L. (SCP), Eggink E. (SCP), van der Kwartel A.J.J. (Kiwa Carity). Hoe vaak komt een verstandelijke beperking voor? In: *Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid*. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Nationaal Kompas Volksgezondheid\Gezondheidstoestand\Ziekten en aandoeningen\Psychische stoornissen\Verstandelijke beperking, 23 juni 2014.
- 18) Tierolf, B., Oudenampsen, D. *Kinderen met een handicap in Tel*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut; 2013.
- 19) Nationaal Kompas:
<http://www.nationaalkompas.nl/gezondheid-en-ziekte/ziekten-en-aandoeningen/chronische-ziekten-en-multimorbiditeit/hoeveel-mensen-hebben-een-of-meer-chronische-ziekten/>

- 20) De Looze, M., van Dorsselaer, S., de Roos, S., Verdurmen, J., Stevens, G., Gommans, R., van Bon-Martens, M., ter Bogt, T., Vollebergh, W. HBSC 2013 Gezondheid, welzijn en opvoeding van jongeren in Nederland. Utrecht: Universiteit Utrecht; 2014.
- 21) Jeugdmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS):
<http://jeugdstatline.cbs.nl/Jeugdmonitor/publication/?DM=SLNL&PA=71010NED&D1=0,2,4,6,8,10,12,14,16,18,20,22&D2=0&D3=0&D4=0&D5=0&D6=I&HDR=G1,G2,G3,T&STB=G4,G5&VW=T>
- 22) Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO):
https://duo.nl/organisatie/open_onderwijsdata/databestanden/po/Leerlingenpo/default.asp
- 23) Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ), basisrapportages Nederland en (GGD-regio's) provincie Noord-Brabant: www.ciz.databank.nl
- 24) Grenzeloos Actief:
<https://www.sportindebuurt.nl/meer-landelijke-programmas/grenzeloos-actief/>

Bijlage 1: Definities beperkingen belangrijkste databronnen

Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD'en, CBS en RIVM 2012

Om lichamelijke beperkingen te meten zijn aan de respondenten een aantal vragen gesteld. Deze vragen worden hieronder weergegeven. Hierbij ging het om de normale situatie en niet om tijdelijke problemen van voorbijgaande aard.

Motorische beperking

- Kunt u een voorwerp van 5 kg (bijvoorbeeld een volle boodschappentas) 10 meter dragen?
- Kunt u als u staat, bukken en iets van de grond oppakken?
- Kunt u 400 meter aan een stuk lopen, zonder stil te staan (zo nodig met stok)?

Auditieve beperking

- Kunt u een gesprek volgen in een groep van drie of meer personen (zo nodig met hoorapparaat)?
- Kunt u met één andere persoon een gesprek voeren (zo nodig met hoorapparaat)?

Visuele beperking

- Zijn uw ogen goed genoeg om de kleine letters in de krant te kunnen lezen (zo nodig met bril of contactlenzen)?
- Kunt u op een afstand van 4 meter het gezicht van iemand herkennen (zo nodig met bril of contactlenzen)?

Op deze vragen kon het volgende geantwoord worden:

- Ja, zonder moeite
- Ja, met enige moeite
- Ja, met grote moeite
- Nee dat kan ik niet

Per beperking (motorisch, auditief, visueel): Iemand kreeg de classificatie 'ja, beperking' wanneer tenminste één keer 'ja met grote moeite' of 'nee dat kan ik niet' werd geantwoord. In de overige gevallen kreeg de respondent de classificatie 'nee, geen beperking'.

Chronische aandoeningen (één of meer)

Om te bepalen of respondenten één of meerdere langdurige chronische aandoeningen hebben, is gevraagd naar het voorkomen van onderstaande negentien aandoeningen in de afgelopen twaalf maanden:

1. Suikerziekte
2. Beroerte, hersenbloeding of herseninfarct
3. Hartinfarct
4. Andere ernstige hartaandoening gehad (zoals hartfalen of angina pectoris)
5. Vorm van kanker (kwaadaardige aandoening)
6. Migraine of regelmatig ernstige hoofdpijn
7. Hoge bloeddruk
8. Vernauwing van de bloedvaten in de buik of benen (geen spataderen)
9. Astma of COPD (chronische bronchitis, longemfyseem)
10. Psoriasis
11. Chronisch eczeem
12. Duizeligheid met vallen
13. Ernstige of hardnekkige darmstoornissen, langer dan drie maanden
14. Onvrijwillig urineverlies (incontinentie)
15. Gewrichtsslijtage (artrose, slijtagereuma) van heupen of knieën
16. Chronische gewrichtsontsteking (ontstekingsreuma, chronische reuma, reumatoïde artritis)

17. Ernstige of hardnekkige aandoening van de rug (incl. hernia)
18. Andere ernstige of hardnekkige aandoening van de nek of schouder
19. Andere ernstige of hardnekkige aandoening van elleboog, pols of hand

Slechtere psychische gezondheid

De psychische gezondheid van respondenten is op basis van onderstaande tien vragen bepaald.

Hierbij ging het om hoe respondenten zich voelden in de afgelopen vier weken:

- Hoe vaak voelde u zich erg vermoeid zonder duidelijke reden?
- Hoe vaak voelde u zich zenuwachtig?
- Hoe vaak was u zo zenuwachtig dat u niet tot rust kon komen?
- Hoe vaak voelde u zich hopeloos?
- Hoe vaak voelde u zich rusteloos of ongedurig?
- Hoe vaak voelde u zich zo rusteloos dat u niet meer stil kon zitten?
- Hoe vaak voelde u zich somber of depressief?
- Hoe vaak had u het gevoel dat alles veel moeite kostte?
- Hoe vaak voelde u zich zo somber dat niets hielp om u op te vrolijken?
- Hoe vaak vond u zichzelf afkeurenswaardig, minderwaardig of waardeloos?

Op deze vragen kon het volgende geantwoord worden:

- Altijd (score 5)
- Meestal (score 4)
- Soms (score 3)
- Af en toe (score 2)
- Nooit (score 1)

De scores van de tien vragen zijn per respondent opgeteld. Een score van 10 tot en met 15 werd vervolgens gedefinieerd als het hebben van een 'goede psychische gezondheid' en een score van 16 tot en met 50 als een 'slechtere psychische gezondheid'.

Kinderen met een handicap in Tel

Voor het onderzoek Kinderen met een handicap in Tel is gebruik gemaakt van registraties van Vektis over AWBZ-indicaties, gegevens van ziekenhuiszorg, hulpmiddelengebruik, geneesmiddelengebruik en eerstelijnszorg.

Motorische beperking (Kinderen in Tel gebruikt de term: lichamelijke beperking)

- AWBZ-indicatie motorische beperking (zie CIZ-indicaties AWBZ-zorg).
- Chronische Groep: Aandoening hersenen/ruggenmerg.
- Chronische Groep: Spieraandoeningen: Alleen: Neuromusculaire aandoeningen, neurologische stofwisselingsziekten, myasthenia gravis + myasthene syndroom.
- Chronische Groep: Aangeboren afwijkingen.

Zintuigelijke beperking (visuele of auditieve beperking)

- AWBZ-indicatie zintuigelijke beperking (zie CIZ-indicaties AWBZ-zorg).

Verstandelijke beperking

- AWBZ-indicatie verstandelijke beperking (zie CIZ-indicaties AWBZ-zorg).
- Chronische Groep: Stofwisselingsziekten: Alleen: Inborn errors of metabolisme met retardatie.

Meervoudige beperking

- Motorische beperking + verstandelijke beperking.
- Motorische beperking + zintuigelijke beperking.
- Verstandelijke beperking + zintuigelijke beperking.

CIZ-indicaties AWBZ-zorg

Somatische aandoening of beperking

Een somatische aandoening of beperking vindt veelal zijn oorzaak in een actuele somatische (lichamelijke) ziekte of aandoening. In sommige situaties bereikt een chronische somatische aandoening op enig moment een 'eindstadium'. Dat wil zeggen, dat bij de somatische aandoening een stabiele toestand is bereikt waarin geen functionele verbetering meer te verwachten is. Verdere behandeling zal niet leiden tot verder herstel en bepaalde beperkingen worden daarmee blijvend. Het vaststellen hiervan is aan de behandelend arts. Een aandoening die gekenmerkt wordt door stabiele fases en bij verergering door medische en/of paramedische behandeling (nog) kan genezen of verbeteren, heeft als grondslag 'Somatische aandoening of beperking', dus niet de grondslag 'Motorische beperking'. Wanneer sprake is van blijvende beperkingen, niet veroorzaakt door stoornissen van het zenuwstelsel of het bewegingsapparaat (bot-/spierstelsel, gewrichten en bindweefsel), dan is de grondslag 'Somatische aandoening of beperking' van toepassing. Dit is ook het geval bij een terminale situatie (bijvoorbeeld iemand met een hersentumor).

Motorische beperking (CIZ gebruikt de term: lichamelijke beperking)

Ook een motorische beperking is op te vatten als een fysieke aandoening. Wanneer sprake is van beperkingen als gevolg van stoornissen van het zenuwstelsel en het bewegingsapparaat (bot-/spierstelsel, gewrichten en bindweefsel) waarbij geen functionele verbetering meer mogelijk is (er kan nog wel sprake zijn van een verslechtering) en er geen sprake is van een terminale situatie, dan is de grondslag 'motorische beperking' van toepassing. Het vaststellen van de mogelijkheid tot een functionele verbetering is aan de behandelend arts.

Psychogeriatrische aandoening of beperking

Een psychogeriatrische grondslag wordt gevormd door een ziekte, aandoening of stoornis in of van de hersenen. Veelal is er een aantasting te zien van onder andere denkvermogen, gevoelsleven, intellect, herinneringscapaciteit al of niet in combinatie met afname van motorische functies en vermindering van de sociale redzaamheid. Dementie is een verzamelnaam voor een aantal ziekteverschijnselen die allemaal veroorzaakt worden door niet-aangeboren afwijkingen in de hersenen, ook wel dementieel syndroom genoemd.

Psychiatrische aandoening of beperking

Psychiatrische ziektebeelden/aandoeningen worden ook wel psychische stoornissen genoemd, omdat een of meer symptomen van de stoornis veroorzaakt wordt door in de psyche gelegen factoren. Bij de classificatie van psychiatrische stoornissen worden vaak internationaal vastgestelde criteria gehanteerd die uitgaan van een (groep van) symptomen (DSM-IV TR).

Verstandelijke beperking

Er is conform de DSM-IV TR classificatie sprake van een verstandelijke beperking als de verzekerde cognitief/intellectueel beneden gemiddeld scoort op een algemene intelligentietest (norm: IQ 70 of lager) en er blijvende beperkingen zijn op het gebied van de sociale redzaamheid en dit voor het achttiende levensjaar is ontstaan. In de DSM IV is de mate van verstandelijke beperking ingedeeld op basis van de niveaus van intellectueel functioneren:

- IQ 50-70: Lichte zwakzinnigheid (lichte verstandelijke beperking)
- IQ 35-50: Matige zwakzinnigheid (matige verstandelijke beperking)
- IQ 20-35: Ernstige zwakzinnigheid (ernstige verstandelijke beperking)
- IQ <20: Diepe zwakzinnigheid (zeer ernstig, diep verstandelijk beperkt)
- Zwakzinnigheid (ernst niet gespecificeerd; intelligentietest is niet mogelijk)

Op grond van historische overwegingen is er in Nederland consensus dat, als er sprake is van ernstige en chronische beperkingen in de sociale redzaamheid, leerproblemen en/of gedragsproblemen, een IQ-score tussen 70 en 85 eveneens mag worden opgevat als een licht verstandelijke beperking. In dat geval kan het CIZ een verzekerde als zodanig ook onder de grondslag verstandelijke beperking indiceren voor AWBZ-zorg.

Zintuiglijke beperking (visuele of auditieve beperking)

De grondslag zintuiglijke beperking wordt in de regel toegekend aan alle verzekerden die een visuele of auditief-communicatieve beperking of een (zeer) ernstig spraak-/taalprobleem (of -stoornis) hebben.

Visuele stoornissen en beperkingen

Van een visuele beperking is sprake als er ernstige stoornissen in het gezichtsvermogen zijn vastgesteld. Visuele beperkingen worden in Nederland gedefinieerd volgens de ICD-10 classificatie van de WHO en ingedeeld op basis van gezichtsscherpte (visus) en gezichtsveld, waarbij de diagnostiek plaatsvindt door middel van metingen met hulpmiddel (bril). Een visuele beperking valt onder de grondslag zintuiglijke beperking als er sprake is van:

- 1) een gezichtsscherpte van <0.3 aan het beste oog, en/of;
- 2) een gezichtsveld <30 graden en/of;
- 3) een gezichtsscherpte tussen 0.3 en 0.5 aan het beste oog met daaraan gerelateerde ernstige beperkingen in het dagelijks functioneren.

Auditief-communicatieve beperking

Van een auditieve beperking is sprake als door of namens een arts stoornissen in het gehoorvermogen zijn vastgesteld. De mate van gehoorverlies wordt vastgesteld middels audiometrie van het beste oor, zonder gebruik van een eventueel hulpmiddel zoals een gehoorapparaat. Er is sprake van een auditieve stoornis en daarmee een grondslag zintuiglijke beperking als het drempelverlies bij het audiogram ten minste 35 dB bedraagt, verkregen door het gehoorverlies bij frequenties van 1000, 2000 en 4000 Hz te middelen, of als het drempelverlies groter is dan 25 dB bij meting volgens de Fletcher index, het gemiddelde verlies bij frequenties van 500, 1000 en 2000 Hz. De auditieve beperking kan voorkomen met ermee samenhangende communicatieve beperkingen, ernstige sociaal emotionele problematiek, ernstige spraak/taal stoornis en/of leerachterstand. Van communicatieve beperking is sprake als een verzekerde als gevolg van een medische oorzaak zodanige problemen in de communicatie ondervindt, dat hij in het contact met anderen afhankelijk is van ondersteunende communicatiemiddelen.

Spraak-/taalprobleem (of-stoornis)

Kern van het vaststellen van een spraak-/taalprobleem (of -stoornis) onder de grondslag van de zintuiglijke beperking is dat er een in de persoon gelegen oorzaak is aan te wijzen. Dat kunnen zowel neurobiologisch als neuropsychologische factoren zijn. Als de genoemde stoornis/beperking zijn oorsprong vindt in omgevingsfactoren dan is er geen sprake van een grondslag voor de AWBZ. Voorbeelden van omgevingsfactoren zijn opvoedingsproblemen of het spreken van een andere taal. Een spraak-/taalprobleem (of -stoornis) wordt onder de grondslag zintuiglijke handicap vastgesteld als er een aandoening of stoornis is vastgesteld die leidt tot ernstige of zeer ernstig beperkingen op één of meer van de hieronder genoemde aspecten:

- 1) Spraakstoornis/beperking (sprekt woorden en/of zinnen niet goed uit).
- 2) Centrale auditieve stoornis/beperking (er is aangetoond dat de verwerking van geluid/spraak door de hersenen niet goed verloopt).
- 3) Taal-begripstoornis/beperking (moeite met begrijpen wat anderen zeggen).
- 4) Taal-productiestoornis/beperking (moeite taal te gebruiken om zich aan anderen duidelijk te maken).
- 5) Pragmatische taalstoornis/beperking (te weinig rekening houden met anderen tijdens gesprek, alleen op kernwoorden reageren, uitingen te letterlijk opvatten waardoor misverstanden ontstaan, van de hak op de tak springen, teveel praten, geen onderscheid maken tegen wie je praat, herhalen, te precies taalgebruik, in zichzelf praten, moeite met beginnen van een gesprek).

Een communicatieprobleem is pas een geobjectiveerde spraak-/taalstoornis wanneer dit is aangetoond door middel van multidisciplinaire diagnostiek verricht in het tweede compartiment. Het is van belang om spraak-/taalstoornissen te onderscheiden van communicatieproblemen die inherent zijn aan ziektebeelden als autisme en verstandelijke handicap.

